Nr 2 juni 2014

AmnestyPress

Liberia:

Nu kämpar Mama Tormah mot könsstympning

EU:s gränser:
Så stoppar Spanien flyktingar

Förtrycket skärps:
Palmepristagare fängslad i Saudiarabien

Malaysia:
Möt Anwar Ibrahim – oppositionsledaren

Goda nyheter

I korthet:

Tredje kön erkänns i Indien
Amnesty välkomnade den 15 april beslutet i Indiens högsta domstol att diskriminering på grund av könsidentitet kränker den indiska konstitutionens rättigheter inom jämlikhet, yttrandefrihet, privatliv, självbestämmande och värdighet.

Domstolen beordrade centralregeringen och delstatsregeringar att vidta åtgärder för att transpersoner själva ska kunna identifiera sig som män, kvinnor eller som ”tredje kön”.

– Tack vare högsta domstolens erkännande av transpersoners mänskliga rättigheter kan livsvillkoren för miljoner människor förbättras, sade Shashikumar Velath, programdirektör vid Amnestys Indienkontor.

Samvetsfångar frigivna i Vietnam
Flera samvetsfångar frigavs i Vietnam i april. Bloggaren och demokratiaktivisten Nguyen Tien Trung frigavs överraskande den 12 april efter att ha avtjänat fyra år av ett sjuårigt straff. Han dömdes år 2010 för försök att ”störta folkets administration”.

Vi Duc Hoi, författare som uteslöts ur det styrande kommunistpartiet år 2007 då han hade krävt demokratiska reformer, frigavs den 11 april. Även människorättsadvokaten Cu Huy Ha Vu, en av Vietnams främsta dissidenter, har frigivits efter att ha avtjänat tre år av ett sjuårigt straff. Han reste efter frigivningen till USA där han lever i frivilllig exil.

Amnesty påpekar att det finns kvar minst 70 samvetsfångar i Vietnam.

Mexiko: Slut för militär straffrihet
Brott mot mänskliga rättigheter, som begås av militärer gentemot civila ska nu utredas av civila domstolar. Det har de båda kamrarna i Mexikos parlament beslutat. Det är en framgång för alla de enskilda personer och organisationer som i många år har arbetat för en förändring. Interamerikanska domstolen för mänskliga rättigheter har kritiserat Mexiko för flera fall där soldater har våldtagit kvinnor utan att straffas.

Masud Ahmad har rest från Pakistan
Masud Ahmad (se Fatta Pennan i nummer 1/2014) som anklagats för hädelse har lämnat Pakistan och befinner sig i Storbritannien där han har medborgarskap.

Historisk dom om reproduktiv hälsolag

Amnesty International välkomnade den 8 april att Filippinernas högsta domstol beslutat att regeringen måste göra preventivmedel tillgängliga utan kostnad för landets fattigaste kvinnor.

– Dagens beslut i högsta domstolen är en seger för rättsväsendets oberoende och innebär att miljoner kvinnor och flickor har rätt att få tillgång till hälsoservice och den information de behöver, sade Hazel Galang-Folli, Filippinerna-utredare på Amnesty International. De filippinska myndigheterna måste nu stoppa alla försök att rulla tillbaka landets historiska lag om sexuella och reproduktiva rättigheter.

Omkring 80 procent av Filippinernas befolkning är katoliker men opinionsundersökningar har visat att 72 procent av de tillfrågade stödjer lagen som ska ge tillgång till preventivmedel. Dessutom ska utbildning om reproduktiv hälsa ges i landets skolor. Lagen antogs av parlamentet i december 2012 men stoppades av högsta domstolen sedan katolska grupper hade agerat.

FOTO: AFP/TT

Anhängare av lagen om reproduktiv hälsa firar utanför högsta domstolen den 8 april.

Amnesty anser att lagen har brister men ser högsta domstolens beslut som en historisk framgång i ett land som har bland de högsta födelsetalen i Asien. ■

Ingen straffrihet för våldtäktsmän

Den 20 mars meddelade det parlamentsutskott i Moçambique som handlägger rättsfrågor, människorättsfrågor och konstitutionella frågor att de har strukit förslaget om att ge straffrihet åt våldtäktsmän som gifter sig med offret ur förslaget till ny brottsbalk. Utskottets ordförande meddelade att paragraf 223 inte längre är aktuell.

Amnesty, som samlat in namnunderskrifter mot förslaget, välkomnade beskedet men är fortfarande kritiskt, bland annat mot att sexualbrott enligt förslaget inte kommer att falla under allmänt åtal utan kräver en anmälan från offret eller närstående personer.

FOTO: JINTY JACKSON/AFP/TT

Kvinnorättsaktivister demonstrerar i Maputo den 20 mars mot lagförslaget.

Moçambiques nuvarande brottsbalk härstammar från 1886 då landet var en portugisisk koloni. Nu pågår arbetet med att ge landet en modernare brottsbalk.

Den 20 mars demonstrerade cirka 1 000 kvinnorättsaktivister i huvudstaden Maputo. Parlamentets talman Veronica Macamo hade enligt The Guardian försökt övertala kvinnoorganisationer att ställa in protestmarschen. Kravallpolis förhindrade att demonstranterna nådde fram till parlamentet. The Guardian pekar på att cirka 40 procent av ledamöterna i parlamentet är kvinnor men att kritiken mot den tänkta straffriheten har kommit utanför parlamentet. ■

Ledare

Att väcka opinion

I en fängelsecell i Omdurman i Sudan sitter Meriam Ibrahim, 26, sedan i februari tillsammans med sin son Martin, som är 20 månader. Hon dömdes den 15 maj till spöstraff för att ha haft utomäktenskapligt sex och till döden för apostasi. Hon har en kristen mor men domstolen betraktar henne som muslim, då fadern som lämnade familjen när hon var sex år, uppges vara muslim. Hon fick chansen av domstolen att erkänna sig som muslim men vägrade och sade att hon växt upp som kristen. Domstolen fann ändå att hon är ”avfälling”. Meriam Yehya Ibrahim är gravid i åttonde månaden och straffet ska verkställas när hon har fött och ammat klart.

Hennes make, Daniel Wani, flydde undan inbördeskriget i Sudan 1998 och är amerikansk medborgare. Paret träffades i Sudan och gifte sig år 2011. Daniel Wani tilläts den 21 maj att träffa sin fru i fängelset och var chockad över villkoren i fängelsecellen där hustrun tvingas bära fotboja.

Domen, som nu ska överklagas, har väckt en storm av protester. Regeringar och organisationer har fördömt domen och människorättsexperter inom FN krävde att Meriam Ibrahim omedelbart friges och betonade att enligt internationell rätt har envar rätt att välja sin egen religion eller trosuppfattning. Den 22 maj rapporterade Amnesty att inte mindre än 620 000 personer hade undertecknat organisationens vädjan i fallet.

Det är relativt ”enkelt” att väcka opinion för en höggravid kvinna som döms till döden för ”brott” som många anser är rättigheter; att få välja partner och att utöva tro.

Det kan vara betydligt svårare att väcka opinion när det gäller svårbegripliga konflikter som ligger ”långt borta”. Amnesty och Läkare utan gränser har till exempel länge arbetat för att få större uppmärksamhet kring situationen i Centralafrikanska republiken, CAR. Landet, med stora potentiella rikedomar, har varit konstant vanstyrt sedan självständigheten från Frankrike 1960. I slutet av förra året hamnade dock CAR en kort tid i fokus då varningarna för folkmord blev alltfler och våldet mellan olika politiska grupper fick en religiös och etnisk dimension. Förutsättningen för att någon ska bry sig om ett land som CAR är att oberoende organisationer och journalister kan vara på plats och ge information.

Den franska fotojournalisten Camille Lepage var sedan år 2012 bosatt i Sydsudan och bevakade det landet och CAR. Genom sin långvariga närvaro på plats kunde hennes bilder ge en djupare förståelse bakom dramatiken i våldet. Bilderna publicerades i medier som The Guardian, Le Monde, Washington Post och BBC. I förra numret av Amnesty Press fanns hennes bilder från CAR och i nummer 3/2013 från Sydsudan. Den 13 maj kom beskedet att Camille Lepage hade dödats i regionen Bouar i västra CAR när hon färdades med en milisgrupp från anti-balaka. Hon blev 26 år.

Våldet mot journalister har trappats upp de senaste åren i syfte att dölja vad som verkligen händer på platser i medieskugga. Morden på Nils Horner i Afghanistan i mars och nu på Camille Lepage är två skrämmande exempel detta år.

Ulf B Andersson

Innehåll

4. Drömmen om EU
Den spanska gränspolisen har fått hård kritik för sitt agerande den 6 februari då 15 personer drunknade när de försökte ta sig in i den spanska enklaven Ceuta.

12. Dödsdömd 1968 – frigiven 2014
I Japan har Iwao Hakamada frigetts efter att ha suttit nästan 46 år i dödscell. En domstol fann att polisen hade fabricerat bevisen mot honom.

16. Palmepristagare fängslad
Den 15 april greps Waleed Abu al-Khair inför sittande rätt. Den saudiske människorättsförsvararen fick 2012 års Palmepris men fick inte tillstånd att resa till Stockholm.

18. Så kan könsstympningen bekämpas

I Liberia erbjuds utbildning för att få ett stopp för kvinnlig könsstympning. Systemet har dock många anhängare och journalisten Mae Azango tvingades gå under jorden när hon skrev om frågan.

22. Säkrare för Sierra Leones mödrar
Sedan avgifterna tagits bort på Sierra Leones statliga sjukhus har det blivit säkrare för mödrar att föda. Vi åker ut till regionsjukhuset i Makeni.

24. Möt Anwar Ibrahim

Anwar Ibrahim leder Malaysias största oppositionsparti. Sedan han bröt med makten 1998 har han fängslats och anklagats för sodomi. Nu hotas han av fängelse igen.

28. Välbesökt och livligt årsmöte
Den 9-11 maj höll svenska Amnesty årsmöte i Malmö. 228 medlemmar, en fördubbling jämfört med förra året, kom för att fatta beslut bland annat om sexarbetarpolicy och arvodering av styrelsen.

Nyheter 14, Läst & Sett 32, Fatta Pennan 38

Amnesty Press är ett forum för information och diskussion kring mänskliga rättigheter samt de områden som faller inom ramen för Amnestys globala och övergripande prioriteringar. Amnesty Press leds av en självständig redaktör som också är ansvarig utgivare. Artiklar i Amnesty Press representerar inte nödvändigtvis Amnestys åsikter. Det gäller även annonsmaterial, till exempel bilagor. Amnesty Press utges av Amnesty International, svenska sektionen.

Redaktion:
Ulf B Andersson, redaktör, ansvarig utgivare
Malin Engman, form och redigering
Adress: Box 4719, 116 92 Stockholm.
Besöksadress: Alsnögatan 11
Telefon: 08-729 02 00, fax: 08-729 02 01
E-post: ap@amnesty.se
Hemsida: amnestypress.se
Prenumeration: 160 kr.

Svenska sektionen: Postgiro 900072-0, bankgiro 900-0720
Tryckeri: V-TAB AB, Vimmerby, 2014.
Pressläggning: 26 maj 2014.
Utkommer med 4 nummer 2014.
Manusstopp Nr 3/2014: 11 augusti 2014.
Hos läsarna: 12 september 2014.
ISSN: 0284-7108. Detta nummer trycks i 98 000 ex.
Omslagsbild: Mama Tormah är traditionell ledare i Sierra Leone. Hon utförde tidigare omskärelse. Nu kämpar hon mot kvinnlig könsstympning. Foto: Martin Edström.

Spansk gränspolis bryter

Text: Emma Sofia Dedorson

Uppe på berget Santa Catalina på Ceutas nordspets ligger en katolsk kyrkogård. Bland alla nischer med döda personers personuppgifter ingraverade finns fem helt anonyma gravar; nummer 153 till 158. Här vilar människor som flöt i land på den ceutiska stranden El Tarajal den 6 februari. De begravdes oidentifierade några dagar efter sin död.

Dödsorsaken var enligt obduktionsprotokollen i samtliga fall ”drunkning”.

Den 6 februari i år drunknade 15 personer vid gränsen till den spanska enklaven Ceuta i Marocko. Två av dem var minderåriga. Det uppdagades att gränspolis hade skjutit gummikulor och tårgas mot de simmande. Dessutom direktavvisades en grupp överlevare kollektivt – en så kallad ”pushback” som strider mot asylrätten. EU riktade då stark kritik mot Spanien men brotten vid gränsen fortsätter.

En månad senare träffar Amnesty Press Yalou Diallo, Ib Loppet och Aboubakar – alla runt 20 år och från Guinea, på en strand en kilometer ifrån El Tarajal. Yalou Diallo och Ib Loppet tog sig över gränsen tre månader tidigare men Aboubakar har bara varit i Spanien i cirka tre veckor. Han var med den 6 februari.

– Spansk polis sköt både kulor och tårgas. Folk fick panik, flythjälpen gick sönder och alla kunde inte simma. Det var därför de dog, säger Aboubakar.

– I vanliga fall är marockansk polis värst. Jag har försökt ta mig över gränsen fyra gånger tidigare och då har de slagit oss och kantrat båten, berättar Yalou Diallo.

FOTO: RÖDA KORSET, CEUTA

Bildäck som räddade livet på simmande 6 februari.

mot människorätten

På videoupptagningar kan man se hur en gränspolis den 6 februari skjuter från denna plats mot simmande.

➢ Enligt människorättsorganisationen Human Rights Watch, HRW, har marockansk polis gång på gång gjort sig skyldig till brott mot de mänskliga rättigheterna mot just flyktingar och migranter från Afrika söder om Sahara. HRW rapporterar bland annat om misshandel, brutal avhysning från läger i gränsområden och dödsskjutningar.

EU:s kommissionär för inrikesfrågor, svenska Cecilia Malmström, twittrade veckan efter tragedin att hon ”var väldigt oroad över spanska myndigheters användande av gummikulor för att stoppa migranter i Ceuta”.

Spanien förbjöd då användande av just gummikulor men medgav inget ansvar för de femtons död.

– Våra gränsstyrkor agerade enbart i skingrande syfte, sade inrikesminister Jorge Fernández Díaz.

Han representerar högerpartiet Partido Popular som har absolut majoritet i det spanska parlamentet. De har blockerat oppositionens krav på en oberoende utredning i fallet.

Gränspolisen Guardia Civil vägrar tala med Amnesty Press. De hänvisar till de presskonferenser där de stegvis medgett att bland annat gummikulor användes men i övrigt avvisar de ansvar för händelsen.

Cecilia Malmström sade i Sveriges Radio den 26 februari att om det visade sig att Spanien brutit mot lagen skulle landet kunna ställas inför EU-domstol. Så har ej skett. Ord står mot ord och kropparna är begravda.

– Alla överlevare vittnar om att spansk polis orsakade dödsfallen, säger Helena Maleno vid den oberoende organisationen *Caminando Fronteras* som arbetar med att hjälpa migranter på den marockanska sidan.

Helena Maleno har sett två av kropparna som flöt i land på marockansk mark och säger att en av dem hade spräckt läpp och tecken på våld mot hjässan.

Caminando Fronteras och ett 20-tal andra oberoende organisationer presenterade i mars en rapport till EU där de anklagade Spanien för dödsfallen. Senare presenterade samma organisationer ännu en rapport angående de kollektiva avvisningarna – pushbacks – som har filmats gång på gång och har publicerats i spanska medier.

»Folk fick panik, flythjälpen gick sönder och alla kunde inte simma. Det var därför de dog.«

KARTA: MALIN ENGMAN

Det är den 3 mars 2014. Efter nyheten om att spansk polis inte längre får använda gummikulor går ryktet i Ceuta om en mobilisering bland migranterna på andra sidan gränsen.

– Det är ingen idé att åka upp i bergen i dag, alla afrikaner har dragit sig tillbaka till städerna, säger den spanska journalisten Julián Fernández

I vanliga fall bor de i tillfälliga läger i skogarna runt gränsen dit Julián Fernández lovat ta Amnesty Press.

Mamadou Sylla.

Här finns oidentifierade personers gravar i Ceuta.

FOTO: EMMA SOFIA DEDORSON

Taggtråden runt Ceuta.

FOTO: EMMA SOFIA DEDORSON

– Aldrig tidigare har alla dragit sig tillbaka samtidigt på det här viset, säger han.

Klockan åtta på morgonen den 4 mars ljuder sirener över Ceutahalvön. Ett massivt polispådrag på båda sidor av gränsen hindrar migranter vid gränsen. Larmet ljuder i ca 20 minuter.

40 minuter senare är det lugnt igen. Man har precis öppnat den lagliga gränstrafiken.

– Det var 1 500 personer som stormade stängslen i separata grupper, säger fotografen Fernando Marcos på plats vid gränsen. Ingen tog sig över, ingen dog.

Marockansk polis stoppade stormningsförsöket. Exakt hur är höljt i dunkel. Denna gång lyckades dock inte migranterna ens ta sig fram till stängslet eller vattnet det leder ut till.

Germinal Castillo från Röda Korset i Ceuta är utmattad efter att ha varit på plats hela natten:

– Vår instans har jour 24 timmar om dygnet. Så fort någon försöker korsa gränsen olagligt kallar polisen in oss och sjöräddningen. I natt stod vi beredda redan klockan fyra då ett första försök gjordes.

Röda Korset kan inte uttrycka åsikter om myndigheternas agerande.

– Vår funktion är att ta hand om människor som behöver hjälp, förklarar Germinal Castillo.

Den 6 februari kallades varken Röda Korset eller Sjöräddningen in, trots gängse rutiner.

– De sade att migranterna inte var i spanska vatten, säger Castillo.

I regel kallas de in i förväg om det finns risk att någon tar sig över gränsen – inte först när det är ett faktum.

Den 13 mars beviljade EU Spanien 195 miljoner euro till gränskontrollen. Bara 20 procent av de pengarna är öronmärkta för ”integration”.

Den 6 april skrev den spanska tidningen El País att ”Marocko kräver mer pengar till de direktavvisade migranterna”. Spansk och marockansk gränspolis har en överenskommelse om hur arbetet kring detta brottsliga förfarande ska se ut.

Pushbacks är olagliga enligt såväl spansk som gemensam EU-rätt. Att söka asyl är en mänsklig rättighet som på detta vis förvägras dessa personer.

»Pushbacks är olagliga enligt såväl spansk som gemensam EU-rätt.«

Den 29 april presenterade Amnesty International en rapport angående pushbacks i Grekland. Organisationen uppmanade EU att inleda rättsliga åtgärder eftersom Grekland bryter mot internationella åtaganden.

Spaniens inrikesminister Jorge Fernández Díaz sade rätt ut vid en presskonferens att han arbetar för att reglera pushbacks – det väckte ingen skandal.

Han hävdade också att flyktingarna som riskerar sina liv för att ta sig till Spanien gör det av enbart ”ekonomiska skäl”. Beviset för detta ska vara att endast ett litet antal söker politisk asyl.

Mamadou Sylla, 22 åring från Guinea, säger att han har flytt krig och att han har sett sin pappa dödas:

– Jag har varken familj eller pengar. Jag söker ett liv. ■

Fotnot: Aboubakar som var med den 6 februari vill inte framträda med efternamn av rädsla för problem med spanska myndigheter.

Fakta/ Ceuta och Melilla

Det finns två spanska enklaver i norra Marocko: Ceuta och Melilla. Bägge har hört till Spanien i cirka 500 år. Vid båda enklavernas gränser försöker migranter kontinuerligt ta sig över olagligt. De kommer främst från Afrika söder om Sahara men även från Syrien.

Spanska och marockanska myndigheter talar om mellan 30 000 och 80 000 migranter i gränsområdena runt Ceuta och Melilla. Andra källor – som de oberoende organisationerna Läkare utan Gränser och Caminando Fronteras – talar om mellan 5 000 och 10 000 personer.

Spanien utökar nu “gränsskyddet”. Det ska bland annat byggas “högre och bättre” taggtrådsförsedda stängsel och vakttorn med värmekameror, helikoptrar, samt vattenkanoner ska kunna användas.

Ibrahim Keita, Ousman Kenzo, Oumar Ben Sanda, Yves Martin Bilong, Daouda Dakole, alla mellan 20 och 26 år, samt Armand Debordo Bakayoko, 16 år, identifierades bland dem som dog den 6 februari. Bland de icke-identifierade fanns en pojke på cirka 15 år.

En massrörelse för hängning

Den stora korsningen vid Shahbag i Dhaka ockuperades av proteströrelsen i veckor.

En krigsförbrytartribunal finns nu i Bangladesh för att beivra brott under det blodiga självständighetskriget 1971. Förra året dömdes Abdul Qader Mullah till livstids fängelse. Då uppstod en folkrörelse med krav på ”fashi”, hängning.

Text: Jenny Gustafsson Bild: Karim Mostafa

Det var en nyhetssändning som satte igång alltihop den 5 februari 2013. I hem över hela Bangladesh stod tv-apparaterna påslagna i väntan på en rättegångsdom. Ledare för islamistpartiet Jamaat-e-Islami stod åtalade för brott begångna under kriget 1971, då Bangladesh, dåvarande Östpakistan, frigjorde sig från unionen med Pakistan. Jamaats ledare, som då stred vid den pakistanska arméns sida, prövades nu i en specialinrättad domstol. Så kungjordes domen: Abdul Qader Mullah, känd i folkmun som ”slaktaren från Mirpur”, dömdes inte till döden som många trott utan fick livstids fängelse.

Omedelbart började människor ta sig ut på gatorna och många samlades i Shahbag-korsningen i centrala Dhaka. Det hela började spontant, efter att någon delat en status på Facebook. Inom några timmar hade hundratals personer samlats.

– Jag hörde nyheten om domen och gick direkt till Facebook, där jag såg att någon redan skrivit ”kom till Shahbag och protestera”. Det spred sig omedelbart, berättar Ashik Jaman, en av dem som tidigt anslöt sig till rörelsen.

Varje dag slöt fler personer upp. På fredagen samma vecka som domen föll demonstrerade närmare 100 000 personer. Det var studenter och familjer, cricketstjärnor, politiker och *muktijoddhas*, frihetskämpar från 1971. De tände ljus, målade nidbilder och satte upp spontana pjäser.

Högst av allt ljöd ropen på ”fashi” – bengaliska för hängning, metoden för avrättning i Bangladesh. För demonstranterna var det obegripligt att Abdul Qader Mullah, arketypen för en brottsling, hade besparats landets hårdaste straff.

»Det hela började spontant, efter att någon delat en status på Facebook.«

– Om den som är ansvarig för tusentals människors död inte får dödsstraff, vad är det då för domstol? Vad kan vi vänta oss av de andra domsluten? Det var så människor kände, säger Rezwan, en Shahbag-sympatisör och bloggare.

Andra såg på rörelsen från ett mer kritiskt håll – som skribenten och kommentatorn Afsan Chowdhury.

– Vi talar om en massrörelse som protesterar mot att någon *inte* avrättas – inte mot att någon *ska* avrättas. Ett sådant samhälle, där gatan styr hur domstolarna verkar, fungerar inte, säger han.

Ändå var det exakt vad som hände till slut. Den 5 december – långt efter att barrikaderna och plakaten kring Shahbag städats bort – kom beskedet att livstidsdomen mot Abdul Qader Mullah hade omvandlats till dödsstraff. En vecka senare, utan tid och möjlighet att överklaga, verkställdes dödsdomen och Abdul Qader Mullah hängdes.

Händelserna förra året är en del i en större debatt i Bangladesh: frågan om hur landet ska ta itu med ett traumatiskt kapitel i sin historia. Fram till nu har ingen rättslig eller politisk process gjort så.

– Alla har sina berättelser från kriget. Mina föräldrar flydde till fots till Indien och min bror som bara var en månad överlevde inte. Nu är det vår generations ansvar att kräva upprättelse, menar Audity Falguni, en översättare och skribent som tillhör Shahbag-rörelsen.

Inför valet år 2008 utlovade det nuvarande regeringspartiet *Awami League* att en rättsprocess skulle inledas. Partiet vann valet och två år senare började *International Crimes Tribunal*, ICT, sitt arbete. Hittills har elva personer ställts inför rätta: nio från Jamaat-e-Islami och två från oppositionspartiet *Bangladesh National Party*, BNP. Sju domar har fallit och fem av de åtalade har dömts till döden för brott som folkmord och brott mot mänskligheten.

Tribunalen lever dock inte upp till krav på rättssäkerhet, anser kritiker. In-

ternationella juristkommissionen, ICJ, menar att den bryter mot internationell rätt då den utdelar dödsstraff retroaktivt, enligt lagar som inte var i kraft då brotten begicks. Amnesty International har riktat kritik mot åklagarens rätt att överklaga och ändra domar – så som skedde i fallet med Abdul Qader Mullah.

Rättssäkerheten har ifrågasatts på hemmaplan också. En bangladeshisk undersökning från april förra året visade att 63 procent av de tillfrågade inte litade på att rättegångarna var rättvisa.

– Det finns generellt sett väldigt lite tilltro till vårt rättssystem, inom alla politiska läger. Sedan självständigheten har vi sett utomrättsliga avrättningar, kidnappningar, polisvåld. Det skapar en känsla av otrygghet och misstro hos människor, säger Afsan Chowdhury.

Den där första dagen på Shahbag, strax efter att livstidsdomen förkunnats, omvandlades sådana känslor till något annat – krav på dödsstraff.

Fakta/Dödsstraff i Bangladesh

Landet är ett av nio länder i världen som varje år de senaste fem åren har avrättat fångar.

Officiell statistik saknas men enligt Amnesty sitter minst 1 100 personer fängslade efter att ha fått dödsdomar. Den bangladeshiska människorättsorganisationen Odhikar anser att bristen på transparens kring hur många och vilka som har dömts till döden gör systemet rättsosäkert.

Avrättningar sker genom hängning. Exempel på brott som kan ge dödsstraff är mord, terroristbrott, samt en rad brott med syfte att skada barn och kvinnor. År 2013 dömdes minst 220 personer till döden – 152 av dem i en gemensam dom för medverkan i ett militärt myteri år 2009.

Krigstribunalen ICT etablerades 2010 med mandat att döma för brott begångna under självständighetskriget 1971.

Förra året dömde ICT sju personer till döden. Endast en dom har verkställts: dödsdomen mot Abdul Qader Mullah. Han avrättades den 12 december, en vecka efter att hans livstidsstraff omvandlats till dödsstraff utan att han hade möjlighet att överklaga.

Audity Falguni lyssnar på boende i Mirpur, det område där den avrättade Abdul Qader Mullah ledde dödspatruller under kriget 1971.

»En vecka senare, utan tid och möjlighet att överklaga, verkställdes dödsdomen och Abdul Qader Mullah hängdes.«

Sociala medier spelade en nyckelroll under protesterna förra året både för Shahbag-aktivister och anhängare av partiet Jamaat.

– Jag är född mer än tjugo år efter krigsslutet men det spelar ingen roll. Vi behöver ett avslut, sade Mohita Nabila under protesterna förra året.

– Visst är det hårt. Men vad skulle du göra om en farlig tiger kom till din by? Mata den eller döda den? frågade Sheba Hossein, mitt i havet av tända ljus på Shahbag den där första dagen förra året.

– Det är så grymma brott att inget annat än det strängaste straffet är tillräckligt, argumenterade Audity Falguni.

Hennes eget engagemang handlar mindre om straffrågan, mer om att skapa nya politiska mönster. Shahbag-rörelsen bekämpar också extremism – som attacker mot minoriteter, ett återkommande problem i Bangladesh under tider av politisk instabilitet.

Året som gått sedan Shahbag startade har varit mer turbulent än på länge. I en rapport från Human Rights Watch den 29 april beskrevs valet den 5 januari som det blodigaste sedan självständigheten. Oppositionspartiet BNP bojkottade valet medan Jamaat-e-Islami förbjöds att delta och Sheikh Hasina från Awami League kunde med lätthet sitta kvar som premiärminister. Hundratals människor dödades och skadades i samband med det omfattande valvåldet. Landets hinduiska minoritet drabbades av en rad attacker.

– Bangladesh har alltid varit ett hem för både hinduer och muslimer men minoriteterna drabbas av det politiska våldet – så var det under kriget och så är det idag. Etablerade politiska krafter, både Jamaat och andra partier, har attackerat den hinduiska gruppen och förstört hus och tempel. Vi uppmärksammar och försöker stoppa detta, säger Audity Falguni.

Audity Falguni är fortfarande kvar inom rörelsen – till skillnad från många andra. Att driva en spontan, bred rörelse är svårt och aktivister som inte längre känner sig hemma har lämnat. Frågan om ledarskap har också splittrat rörelsen och nyligen gick en gruppering ut och tog avstånd från talespersonen Imran H Sarker.

Ashik Jaman håller sig idag i utkanten.

– Det har blivit för mycket politik och maktspel, säger han.

Istället ligger hans engagemang i Savar utanför Dhaka, där det tragiska fabriksraset i april 2013 dödade 1 100 textilarbetare.

– Jag åkte dit för att delta i det frivilliga räddningsarbetet och ville sedan göra något för alla drabbade. Tillsammans med andra från Shahbag startade jag en fabrik som drivs av arbetarna. På så sätt har rörelsen fått mig dit där jag är idag, säger Ashik Jaman. ■

Stora brister i rättssäkerhet

– Vårt rättssystem har inte vad som krävs för att utmäta dödsstraff på ett sätt som ens är avlägset rättvist, säger Anup Surendranath som leder ett forskningsprojekt kring dödsstraff i Indien.
Flera avrättningar har verkställts och uppmärksammade gruppvåldtäkter har gjort att krav på dödsstraff för gärningsmännen har fått folkligt stöd.

Text: Hanna Sistek

Humayunpur Village är en mysig del av bostadsområdet Safdarjung enclave i södra Delhi. På den lokala marknaden säljs momos och potatisbullar bland de små handdrivna grönsakskärrorna. Några män lagar en motorcykel och kvinnor svänger med hinkar i rostfritt stål på väg till mjölkaffären. Det är svårt att föreställa sig det drama som utspelades här den 17 juli 2007, då den 35-åriga trebarnsmodern Urmilla Devi höggs ihjäl i hemmet med ett svärd, mitt framför ögonen på sina barn. Det var inte förrän en granne började undra över lukten som polisen hittade hennes livlösa kropp i sänglådan i hus nummer 88. Äkta maken Surinder Singh dömdes till döden för dådet, tillsammans med sin mor och bror.

I huset bredvid bor kusinen och bibliotekarien Ravinder Phogaat i en klassisk tregenerationsfamilj med mamma, fru och två tonårssöner. De vittnar om hur Urmila blev misshandlad av sin make under tio års tid utan att polisen någonsin vidtog några åtgärder, trots upprepade anmälningar.

– De brukade säga åt henne att kompromissa, minns frun Sarla Phogaat.

Nu har familjen Phogaat tagit över ansvaret för kusinbarnen, som har hamnat på internatskola. Trots att familjerna hade knapphändig kontakt åren före mordet, så har Phogaat blivit hårt drabbade av stigman.

– Det ger ett dåligt intryck, folk pratar om att vi har släktingar som mördat någon. Min lärare i skolan har också frågat mig om det, säger 17-årige Mukul Phogaat som går sista ring i gymnasiet och drömmer om att bli flygingenjör.

»Den konstanta föraningen om död utgör ett lidande.«

– Så fort vi besöker släktingar så frågar de hela tiden om detta, trots att det har gått så lång tid nu. Hela tiden! Det kommer att påverka min sons chanser att hitta en flicka att gifta sig med, säger Sarla Phogaat.

Fallet är nu uppe i hovrätten och det återstår att se huruvida dödsdomen fastställs eller ej. Av Indiens drygt 35 000 årliga mord så resulterar runt 120 i dödsstraff för mördaren i lägsta instans. Av dessa fastställs i snitt fyra dödsdomar i högsta domstolen. Det låga antalet beror på att bevisbördan är så pass låg i tingsrätten, menar Oxfordutbildade Anup Surendranath som leder ett forskningsprojekt kring dödsstraff vid Nationella juridikuniversitetet i östra Delhi. Han och 35 studenter åker land och rike runt och intervjuar Indiens samtliga dödsdömda fångar, deras familjer och försvarsadvokater. Resultatet ska presenteras till hösten och förväntas leda till upprättandet av ett dödsstraffscentrum som ska ge juridisk hjälp åt de dömda.

En sak som förvånat Anup Surendranath under arbetets gång är förhållandena på anstalterna.

– De har enorma grindar med enorma lås. När du sitter där och väntar på ditt dödsstraff så undrar du varje dag om den kommer att vara din sista. Varje natt när du hör ljud från en grind, ett lås som öppnas, så undrar du om de är på väg för att ta dig nu. Den konstanta föraningen om död utgör ett lidande, säger han.

Anup Surendranath har även märkt vilken börda straffet utgör för de anhöriga. De tvingas inte sällan att sälja hus och hem för att kunna hyra en privat försvarsadvokat.

FOTO: NOAH SEELAM/AFP/TT

Studenter i Hyderabad demonstrerar den 13 september 2013 för att de skyldiga till gruppvåldtäkten och mordet på en kvinna på en buss i Delhi ska dömas till döden. Fyra gärningsmän har senare fått sina dödsdomar fastställda.

bakom dödsdomar i Indien

– Ju längre fången lever, desto större börda är de för familjen. De måste komma på besök och ta med mat. Ofta ligger fängelserna en nattresa bort med tåget och många gånger har de anhöriga inte råd med hotell utan sover på järnvägsstationen eller utanför fängelset. Så för en fånge är ofta tanken på ett livslångt fängelsestraff ännu värre än ett dödsstraff, säger han.

En annan sak som slagit Anup Surendranath är den usla rättssäkerheten, något som bekräftas av Indiens kanske mest berömde försvarsadvokat för dödsdömda, Yug Mohit Chaudhry.

Bristerna börjar med polisens arbete under förundersökningen.

FOTO: HANNA SISTEK

Anup Surendranath leder ett forskningsprojekt kring dödsstraff.

Ravinder Phogaat känner som anhörig av stigmat som det innebär att ha en dödsdömd kusin.

– Det står utom allt tvivel att polisen fabricerar bevis i de flesta fall, även när de har tagit rätt person. De är underbemannade, underbetalda, dåligt utrustade och utarbetade, säger Yug Mohit Chaudhry.

Anup Surendranath menar att nivån på bevis är skrattretande låg:

– I många våldtäktsmål finns knappt några bevis på våldtäkt. Allt som krävs är att personen ifråga sågs med offret, säger han.

Bekännelser i arresten håller inte i domstol, men däremot händer det ofta att fångar under polisiär misshandel ”bekänner” att de gömt mordvapnet någonstans, till exempel framför sitt hus, menar han.

– Sedan planterar polisen en pistol i deras trädgård och får fångar att hämta den. Så tar de dit två vittnen som kan säga att ja, personen ifråga plockade upp en pistol från sin trädgård, säger Anup Surendranath.

– Vi har hört om våldtäktsfall där individer tvingas att lämna ifrån sig sperma, fortsätter han. Det är vanligt att polisen tar kläder från fångars hem och planterar dem på brottsplatsen.

»Ofta vet inte ens fångarna om när deras fall kommer att tas upp igen.«

Inte heller kommunikationen med försvararen fungerar.

– Det är väldigt vanligt att advokaten inte talar med fången ordentligt inför förhandlingen när det gäller frågan om påföljd, påpekar Yug Mohit Chaudhry.

Efter att en misstänkt fällts hålls en sammankomst då domen förkunnas, under vilken advokaten har möjlighet att åberopa förmildrande omständigheter. Advokaten har alltså sällan förhört sig om det kan finnas sådana omständigheter.

Därtill är själva informationen till fångar och familj bristfällig, menar Anup Surendranath.

– Ofta vet inte ens fångarna om när deras fall kommer att tas upp igen, det är väldigt få advokater som bryr sig om att hålla dem informerade, säger han.

Anup Surendranath ser med oro på hur Indien bröt sitt moratorium från år 2004 för avrättningar i och med hängningen av Ajmal Kasab i november 2012. Han dömdes för terrorattacken mot Mumbai (Bombay) år 2008 då 164 personer dödades. Den 9 februari 2013 avrättades Afzal Guru i hemlighet. Han var dömd för attacken mot Indiens parlament i december 2001. Indiens skärpta våldtäktslagar – ifall offret avlider kan gärningsmännen numera få dödsstraff – till följd av den brutala gruppvåldtäkten i Delhi i december 2012 ser Anup Surendranath som ett misslyckande med att ta sig an landets faktiska problem.

– Att ändra lagen är den enkla utvägen men jag ser inga försök att korrigera den systematiska ojämlikheten när det gäller könsstrukturer i Indien. När du har en familjestruktur, en anställningsstruktur och ett sätt som polisen arbetar på som alla är emot jämställdhet så kommer en lagändring inte att leda någon vart, säger han. ■

Fakta/Dödsstraff i Sydasien

För närvarande sitter 470 personer i dödscell i Indien. Sedan självständigheten år 1947 har bara drygt 50 avrättningar genomförts. Det moratorium som rått sedan år 2004 bröts år 2012 då en person avrättades. Ett hoppfullt beslut kom dock i Högsta domstolen den 21 januari i år då domstolen slog fast att fördröjningar i implementeringen av dödsstraff kan liknas vid tortyr och är skäl nog att förvandla ett dödsstraff till livstids fängelse. 17 dödsdömda fångar fick sina straff omvandlade till fängelse.

I **Maldiverna** beslöts den 27 april att avrättningar ska återupptas. Ingen har avrättats i landet sedan år 1954 men 19 personer finns i dödscell. Landets låga ålder för straffansvar gör att även barn kommer att kunna dömas till döden och sedan avrättas när de har fyller 18 år.

I **Sri Lanka** har ingen avrättats sedan 1976 men över 450 dödsdömda fångar finns i fängelse.

Pakistan beräknas ha cirka minst 8 500 dödsdömda fångar och förra året avkunnades 226 nya dödsdomar. Sedan år 2008 har inga avrättningar verkställts med undantag för en soldat som hängdes i november 2012 efter att ha dömts i militärdomstol. Regeringen meddelade förra året att avrättningar ska börja genomföras.

Domaren Norimichi Kumamoto dömde 1968 Iwao Hakamada till döden. Domaren gick år 2007 ut och förklarade att Iwao Hakamada var oskyldig. Här talar Kumamoto på ett kampanjmöte för Hakamada arrangerat av japanska proffsboxningsförbundet 24 januari 2008.

FOTO: KATSUMI KASAHARA/AP/TT

Fri efter 46 år i dödscell

Han dömdes till döden för att ha rånmördat sin arbetsgivare, dennes fru och parets två barn. Året var 1968. Sedan dess har Iwao Hakamada suttit i isoleringscell och varje dag väntat på att bödeln skulle komma för att lägga snaran runt hans hals. Den 27 mars i år var väntan över.

Text: Jon Thunqvist

Iwao Hakamada försattes den 27 mars på fri fot sedan en domstol i staden Shizuoka, med hjälp av DNA-tester, kunnat visa att polisen hade fabricerat bevismaterialet som användes i rättegången för nästan 50 år sedan.

– Det är skönt att det är över. Nu tänker jag ägna resten av mitt liv åt att skapa en dräglig tillvaro för min bror, sade Hideko Hakamada, storasyster till den numera 78-årige Iwao Hakamada.

Fallet har väckt stor uppmärksamhet världen över och lett till förnyad kritik mot det japanska rättssystemet.

»Den moderna tekniken gav entydigt besked om att polisen hade fabricerat bevisen.«

Iwao Hakamada hade varit en framgångsrik boxare. När han var som bäst rankades han bland Asiens bästa boxare i bantamvikt. Karriären blev dock relativt kort – bara 29 professionella matcher. Hakamada fick söka sin försörjning på annat vis.

1966 var han anställd hos en misotillverkare i staden Shizuoka. Miso, sojabönspasta, är basen i den soppa som brukar serveras till sushi. Jobbet i fabriken var tungt och slitigt och Hakamadas starka nävar och goda fysik kom väl till pass.

Som brukligt vid många japanska industrier så var det arbetsgivaren som stod för mat och logi för de anställda ogifta männen.

Sent en kväll gick larmet. Det brann i det hus där företagets ägare bodde tillsammans med sin familj. Hakamada och hans arbetskamrater bildade kedja och skickade hinkar med vatten men huset stod inte att rädda. När elden var släckt påträffades fyra kroppar; ägaren, hans fru och deras två barn. De hade knivhuggits till döds och eftersom det dessutom saknades en låda med pengar rubricerades fallet som rånmord.

Ganska snart intresserade sig polisen för den då 29-årige Iwao Hakamada. Han greps och förhördes dag och natt.

Enligt japansk lag kan en gripen hållas i polishäkte upp till 23 dygn innan formellt åtal måste väckas. Under den tiden har den gripne begränsad tillgång till juridisk hjälp. I praktiken är det polisen som bestämmer vem den gripne får träffa och vid vilken tidpunkt.

Systemet har upprepade gånger fått kritik från Amnesty International och FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna för att vara inhumant.

Det har bevisligen hänt att gripna personer erkänt brott som de inte har begått bara för att få en stunds vila.

Eftersom erkännanden väger tungt i japansk domstol har dessa falska erkännanden i vissa fall lett till långa fängelsestraff eller, som i Hakamadas fall, dödsstraff.

Hakamada ”erkände” i polisförhören att han hade rånmördat sin arbetsgivare och dennes familj samt tänt eld på huset för att sopa igen spåren efter dådet. Enligt polisprotokollen förhördes Hakamada i uppemot 16 timmar per dygn, 23 dagar i sträck.

När han senare ställdes inför rätta tog Hakamada tillbaka sitt erkännande men distriktsdomstolen i Shizuoka lyssnade mer på åklagarsidans argument.

Centralt i bevisföringen var, förutom Hakamadas erkännande, diverse blodfläckade klädespersedlar som polisen sade sig kunna knyta till Hakamada. Att kläderna inte passade var inget som rätten tog hänsyn till. Den 11 september 1968 dömdes Iwao Hakamada till döden.

Domen överklagades till nästa instans, Tokyo Högre Domstol, utan framgång. Slutligen, 1980, tolv år efter det första utslaget, nekade Högsta Domstolen prövningstillstånd och fastställde därmed Hakamadas dödsdom.

Det var dock något som inte riktigt stämde, det visade sig inte minst i det faktum att Hakamada blev sittande där han satt. I Japan tar det i genomsnitt sju år från det att en dödsdom fastställs tills dess att den verkställs.

I mars 2007, alltså drygt 40 år efter morden, hände något uppseendeväckande. Norimichi Kumamoto, en av de tre domarna i den första rättegången, gick ut offentligt och sade att han trodde att Hakamada var oskyldig.

– Jag lät mig övertygas av de andra domarna i rätten, ett beslut jag alltid ångrat, sade Norimichi Kumamoto.

Uttalandet blev mycket uppmärksammat och domaren fick motta häftig kritik. Inte så mycket för att han dömt en oskyldig man till döden utan för att han offentliggjort vad som avhandlats i de interna diskussionerna mellan rättens ledamöter.

Det sensationella uttalandet visade sig dock inte få någon betydelse för Hakamada som vid det här laget var märkt av ålder och sjukdom.

Nu, över 70 år gammal, led han av åldersdiabetes och demens. Han vägrade ta emot besök och slutade tala med folk. Den enda som lyckades få någon form av kontakt var storasyster Hideko.

Hon var djupt bekymrad men vägrade ge upp kampen för att få brodern fri. Medborgarrättsaktivister och jurister slöt upp vid hennes sida och år 2010 skrev en grupp på 56 japanska parlamentsledamöter under ett upprop för att stoppa avrättningen.

I mars 2011, samma dag som Iwao Hakamada fyllde 75 år, utsåg Guinness rekordbok Hakamada till ”den person i världen som suttit längst i dödscell”.

Under tiden hade hans advokater låtit utföra nya DNA-test för att ta reda på om det verkligen var Hakamadas blod som fanns på de kläder som polisen hittat. Den moderna tekniken gav entydigt besked om att polisen hade fabricerat bevisen i utredningen.

Domstolen i Shizuoka, som 46 år tidigare dömt honom till döden, beslutade den 27 mars i år att omedelbart försätta Hakamada på fri fot.

Han hämtas av sin syster Hideko från fängelset i Kosuge i Tokyos norra förorter. Fotoblixtarna smattrar och TV sänder direkt när den lille, kutryggige mannen tar sina första steg i frihet på väldigt länge.

»Nu tänker jag ägna resten av mitt liv åt att skapa en dräglig tillvaro för min bror.«

Varje dag i dödscell är den andra lik. De dömda är isolerade och får inte umgås med varandra. 23 av dygnets 24 timmar måste de tillbringa i cellen. Ljuset är tänt dygnet runt för att förhindra självmord. TV eller gymnastik i cellen är förbjudet och fången får maximalt ha tre böcker i sin ägo samtidigt.

Flera av varandra oberoende undersökningar har visat att förekomsten av det som kallas *Death Row Syndrome* inte är ovanligt bland fångar som har dömts till döden.

Enligt japanska Amnesty lider majoriteten av de dödsdömda av någon form av psykisk störning eller sjukdom.

Åklagarsidan har begärt att frigivningen av Hakamada upphävs men att han skulle hamna inom lås och bom igen förefaller i nuläget ytterst osannolikt.

Det är också långt ifrån säkert att det verkligen blir en ny rättegång. Vid den första, och hittills enda, presskonferens som hållits talade Hakamada osammanhängande och förvirrat. Den ena stunden om boxning för att sedan byta till andra världskriget.

Om läkarna bedömer Iwao Hakamada som otillräknelig kan han inte ställas inför rätta. ■

FOTO: PRIVAT/AI

Iwao Hakamada med sin syster Hideko vid ett möte på japanska advokatsamfundet den 14 april.

Fakta/Dödsstraff i Japan

- 130 fångar sitter i dödscell.
- Avrättningsmetoden är hängning.
- Dödsstraff utdöms vanligtvis när någon mördat två eller fler personer.
- I genomsnitt sitter fångarna i dödscell i sju år.
- Den äldste person som har avrättats var 77 år, den yngste 25 år. Endast fyra kvinnor har avrättats.
- Senast avrättningen genomfördes i december 2013

Dödsstraff: Små framsteg

Bilderna den 15 april från ett torg i staden Royan i norra Iran fick spridning över hela världen och blev en illustration på dödsstraffets grymhet och godtycklighet. En dödsdömd man, Balal, fördes fram till galgen där en folkmassa väntade på att en offentlig avrättning skulle verkställas. Balal hade dömts för att han för sju år sedan då han var 17 år hade knivhuggit den jämnårige Abdollah Hosseinzadeh till döds i ett gatubråk. Offrets familj skulle nu delta i hämnden genom att sparka undan stolen där Balal stod. Istället gav modern, Samerah Alinejad, Balal en örfil och höll ett tal till folkmassan där hon förlät mördaren. Offrets föräldrar avlägsnade sedan gemensamt snaran runt Balals hals. Fotografen Arash Khamooshi från den halvofficiella nyhetsbyrån Isna förevigade händelseförloppet där sedan offrets och förövarens mödrar gråtande föll i varandras armar. Enligt *qisas*, kan offrets familj besluta att en dödsdömds liv kan sparas men sedan bestämmer en domstol om eventuellt fängelsestraff.

När Amnesty den 27 mars presenterade sin årliga rapport om dödsstraffet i världen var **Iran** (minst 369 avrättade under år 2013) tillsammans med **Irak** (169), **Saudiarabien** (79) och **USA** (39) i topp över länder som avrättar människor efter **Kina** där inga siffror finns men tusentals människor beräknas ha avrättats. Fram till mitten av april hade minst 199 dödsdomar verkställts i år i Iran, vilket innebär i snitt två dödade per dag.

98 länder har avskaffat dödsstraffet, ett antal som sakta men säkert ökar. 58 länder, däribland många av de folkrikaste staterna, har dock kvar dödsstraffet och i 22 länder verkställdes avrättningar förra året. Amnestys rapport visar också att dödsdomar avkunnades i 57 länder.

I arbetet mot dödsstraff kan några framsteg noteras. **Sierra Leones** justitieminister Franklyn Bai Kargbo har i vår meddelat FN att dödsstraffet ska avskaffas. Den senaste avrättningen genomfördes år 1998. Den 21 maj meddelade **Surinams** justitieminister Edward Belfort att dödsstraffet ska avskaffas när brottsbalken i den tidigare nederländska kolonin skrivs om. Ingen har avrättats i Surinam sedan år 1982.

Utvecklingen är dock dystrare på andra håll. I Minya i **Egypten** dömdes 683 personer till döden vid en rättegång riktad mot Muslimska brödraskapet utan att de anklagade var närvarande i rätten.

Den 23 maj rapporterade The Guardian att Ri Kyung-ho, en 49-årig ingenjör ska ha avrättats i **Nordkorea** sedan han hjälpt människor att fly till Kina. **Vitryssland** har under våren avrättat två personer utan att familjerna underrättats i förväg och den 29 april fördömde Amnesty **Taiwan** sedan fem dödsdömda fångar avrättats i hemlighet. Den 30 april uttryckte Amnesty chock över den nya brottsbalk som envåldshärskaren sultan Hassanal Bolkiah infört i **Brunei** med bland annat stening till döds för utomäktenskapligt heterosex och samkönat sex.

Ulf B Andersson

FOTO: ARASH KHAMOUSHI/ISNA/AP/TT

Balal slipper att dö. Föräldraparet som här lossar repet hyllades efteråt i staden Royan för sin barmhärtighet.

»Saif al-Islam måste skickas till Haag«

FOTO: REUTERS/TT

Attack mot parlamentet i Tripoli den 18 maj.

I Libyen har nu en rättegång inletts mot Saif al-Islam, son till den tidigare ledaren Moammar Khadaffi. Amnesty kallar rättegången ”en fars” då den genomförs med videolänk då Saif al-Islam är fängslad av en milisgrupp på okänd ort. Saif al-Islam anklagas för en rad brott under inbördeskriget år 2011 och kan dömas till döden. Han är också efterlyst av ICC, internationella brottmålsdomstolen, som den 21 maj beslöt att begära honom utlämnad från Libyen. Däremot har ICC tidigare godtagit att Libyen kan hålla rättegång mot förre säkerhetschefen Abdallah al-Senussi, vilket Amnesty ifrågasätter.

Krisen i Libyen har skärpts sedan general Khalifa Haftar i maj genomförde angrepp i Tripoli och Benghazi och anklagade regeringen för att skydda islamistisk terrorism. Minst 90 personer dödades i strider.

Ulf B Andersson

FOTO: EDGARDO AYALA/IPS

Carlos Santos och Fabricio Santín torterades 1983 under inbördeskriget i El Salvador. Ingen fälldes för brottet. Nu reser de runt i landet med en utställning för att visa vilka tortyrmetoder som staten använde.

Tortyr i många länder

I år är det 30 år sedan FN:s generalförsamling antog konventionen mot tortyr. En ny rapport från Amnesty International visar att tortyr fortfarande förekommer i en lång rad länder, trots att dessa uttryckligen förbjuder det i sin lagstiftning.

Amnestys nya rapport heter ”Tortyr 2014: 30 år av brutna löften” och lanserades den 13 maj. Enligt Amnesty är tortyr fortfarande vanligt förekommande i en lång rad länder i världen och i samband med lanseringen av rapporten inleder nu Amnesty en ny kampanj mot tortyr.

I rapporten berättas bland annat om Alfreda Disbarro från Filippinerna, som sitter gripen i hemlandet misstänkt för narkotikabrott. Hon greps i oktober förra året och hävdar att polisen sedan misshandlade henne svårt med bland annat en träpåk och tvingade henne att äta av en golvmopp inne på polisstationen. Allt i syfte att tvinga fram ett erkännande.

Hennes syster anmälde fallet till landets människorättskommission, och en efterföljande läkarundersökning slog fast att Alfreda Disbarros kropp bar spår av skador.

Enligt Amnesty innebär tortyr att en person medvetet utsätts för fysiskt eller psykiskt lidande av ett särskilt skäl – exempelvis för att få fram information, eller för att straffa någon för vad hen är, eller påstås ha gjort.

Under de senaste åren har Amnesty rapporterat om tortyr och annan grym och omänsklig behandling i 141 länder, vilket är nästan samtliga länder som har granskats. Inför den nya kampanjen genomförde organisationen även en global undersökning bland 21 000 människor från 21 olika länder. Av svaren framgår det att nästan hälften av de tillfrågade befarar att de skulle utsättas för tortyr om de skulle gripas. Samma undersökning visar också att drygt åtta av tio anser att det behövs tydliga lagar som förbjuder tortyr.

– Tortyr förekommer nästan överallt, på ett eller annat sätt. Det kan förekomma skillnader i omfattning och i fråga om huruvida tortyren är systematisk eller mer tillfällig. Det är dock inte bara repressiva stater som använder sig av tortyr, säger Michael Bochenek, som är chef för Amnestys avdelning för internationell rätt, till IPS. Det var också förödande att USA använde sig av tortyr efter attackerna den 11 september 2001.

Han betonar att det är staternas regeringar som bär ansvaret för att se till att tortyr inte förekommer men påpekar också att ländernas befolkningar kan ställa större krav på sina makthavare.

I Amnestys nya rapport framgår det att 155 länder har ratificerat FN:s konvention mot tortyr. Det är fortfarande 40 länder som inte har anslutit sig till FN-konventionen mot tortyr men dessa länder är ändå förbundna att följa konventionen genom det globala förbudet mot tortyr.

Micah Luxen, IPS/New York

Nytt i korthet:

Utredning krävs om branden i Odessa
Den 8 maj krävde Amnesty International och Human Rights Watch en oberoende undersökning om händelserna i hamnstaden Odessa i Ukraina den 2 maj. 46 personer dödades och över 200 skadades i det som började som sammanstötningar efter en fotbollsmatch mellan beväpnade anhängare och motståndare till regeringen i Kiev. Regeringsmotståndarna flydde in i en fackföreningsbyggnad som sattes i brand och över 40 personer brändes inne. Polisen anklagas för passivitet under våldsamheterna.

Den 23 maj uttryckte Amnesty oro för Krimtartarernas situation på Krim som har införlivats med Ryssland. Minst 7 000 tartarer har flytt och de utsätts för hot och attacker. Efter andra världskriget deporterades hela befolkningen till Sibirien.

Säkerhetsrådet sade nej till ICC
– Kina och Rysslands veto är ett hjärtlöst politiskt drag och ett förräderi mot Syriens lidande folk. Det ger en signal att straffrihet fortsätter råda för de fruktansvärda brott som begås i Syrien.

Det sade Philip Luther, chef för Amnestys avdelning för Mellanöstern och Nordafrika den 22 maj sedan FN:s säkerhetsråd hade röstat om situationen i Syrien skulle hänskjutas till ICC, internationella brottmålsdomstolen i Haag. Resolutionen hade skrivits av Frankrike och hade stöd av över 60 länder i FN. I säkerhetsrådet röstade 13 medlemmar, däribland USA, för resolutionen som fördömde övergrepp och brott från alla sidor i inbördeskriget. Kina och Ryssland använde dock sitt veto och stoppade resolutionen.

Tolv års fängelse
Den kongolesiske milisledaren Germain Katanga dömdes den 23 maj till tolv års fängelse av ICC. Han ledde 2002-2003 milisgruppen FRPI, de patriotiska motståndsstyrkorna i Ituri, i nordöstra delen av Kongo. Katanga befanns skyldig till att ha planerat massakern i byn Bogoro den 24 februari 2003 då minst 200 civila dödades. Han frikändes dock från anklagelsen om att själv ha deltagit i attacken och friades också för sexuellt slaveri, våldtäkt och för att ha använt barnsoldater. Katanga överlämnades av Kongo till ICC och har suttit i häkte i Haag sedan i oktober 2007.

Aktuella nyheter och reportage från Amnesty Press finns på amnestypress.se

Waleed Abu al-Khair under en ledig dag i Jidda, några veckor innan han blev bortförd till en isoleringscell.

Det är farligt att försvara mänskliga rättigheter i Saudiarabien. Det är också farligt att kräva en konstitutionell monarki eller öppna en diskussion om trosfrågor på nätet. Fredliga reformvänner sätts i fängelse och tystas en efter en.

Text: Bitte Hammargren

Skärpt förtryck i Saudiarabien

I det stora oljerika kungariket på Arabiska halvön råder ett rättsligt gungfly. Nya hårdare antiterrorlagar används även mot fredliga reformister och människorättsaktivister. Många kända försvarare av mänskliga rättigheter sitter i fängelse.

När fredliga reformister, som advokaten och Palmepristagaren Waleed Abu al-Khair, sätts i fängelse är det för att skrämma andra till tystnad.

I mars 2011, under den brytningstid som kallas för Arabiska våren, mötte vi Mohammad Fahad al-Qahtani i huvudstaden Riyadh. Han är en liberal, frispråkig och orädd ekonomiprofessor som öppet kritiserat de styrande och som har legat bakom ett upprop med krav på att kungariket ska omvandlas till en konstitutionell monarki.

Vid vårt möte försökte Mohammad Fahad al-Qahtani hjälpa politiska fångar. Han sade i förbifarten att han kanske själv riskerade att bli näste samvetsfånge.

Så blev det också. År 2013 dömdes han till tio års fängelse plus ytterligare tio års reseförbud för sin fredliga kritik av de styrande.

Abdullah al-Hamid, medgrundare av människorättsorganisationen ACPRA, *Saudi Civil and Political Rights Association*, Abdullah al-Hamid, dömdes till elva års fängelse plus elva års reseförbud. Det var inte första gången han hamnade i fängelse.

Dessa båda modiga reformister har inspirerat andra. För advokaten och människorättsaktivisten Waleed Abu al-Khair, som greps den 15 april 2014 mitt under en pågående rättegång, blev mötet med Abdullah al-Hamid en vändpunkt i livet.

Waleed Abu al-Khair, som fick Palmepriset 2012, fick inte komma till Stockholm för att ta emot sitt pris i januari 2013. I stället kom hans hustru Samar Badawi till ceremonin i gamla riksdagshuset. Samar Badawi, som själv har suttit i fängelse för sin kamp mot det manliga förmyndarskap som alla kvinnor i Saudiarabien måste underkasta sig, läste upp sin makes tacktal. I detta berättade Waleed Abu al-Khair om sitt första möte med Abdullah al-Hamid:

”Han stod åtalad på grund av sina krav på konstitutionell monarki och grundläggande mänskliga rättigheter. /.../ Jag besökte hans rättegång och fann en utmattad 50-åring som knuffades in i rättssalen av polis. Han vägrade lyda tills han föll ned på knä. Han sade att rättegången måste hållas i en öppen domstol så att alla kunde bevittna den. Det ögonblicket förändrade mitt liv.”

»Han hoppades vid vårt möte att Palmepriset skulle fungera som skydd.«

FOTO: PRIVAT/AI

Raif Badawi startade ett diskussionsforum på nätet. Nu är han dömd till tio års fängelse och 1 000 piskrapp.

I mars 2014 mötte vi Waleed Abu al-Khair och hans fru Samar Badawi i deras hem i Jidda. Kvällen innan, medan Samar Badawi var på jobbet, hade Waleed Abu al-Khair sett *Mandela – vägen till frihet*, dramadokumentären om Nelson Mandela.

Han var djupt tagen av filmen och sade ödmjukt att den fängelsedom han själv hade fått i oktober 2013, på tre månader, inte var något i jämförelse med hustruns sju månader i fängelse – eller ännu mindre Nelson Mandelas 27 år. Mandela visste att vägen till frihet var lång men böjde sig aldrig, trots att det varken fanns internet eller sociala medier när han satt i fängelse i Sydafrika, påminde Waleed Abu al-Khair.

– Men i dag kan hela världen höra oss, sade han i förhoppningen att världen inte ska glömma Saudiarabiens samvetsfångar.

Waleed Abu al-Khair, som då hade frånta gits rätten att verka som advokat, hade flera åtal mot sig och var tvungen att inställa sig i specialdomstolen i Riaydh. Han hoppades vid vårt möte att Palmepriset skulle fungera som skydd. Han önskade också att det svenska priset skulle inspirera unga saudier att använda sig av fredliga metoder i sin kritik av ett auktoritärt statsskick.

– Hela världen delar tron på mänskliga rättigheter. Jag fick Palmepriset för

FOTO: BITTE HAMMARGREN

att jag har arbetat med fredliga metoder. Det är ett pris för mig och mina vänner, för vårt samhälle, för dem som vill förändra samhället med fredliga medel. Nu kan inte myndigheterna längre påstå att jag är terrorist eller att jag har en utländsk agenda. Fler lyssnar på den som tar till fredliga metoder, sade Waleed Abu al-Khair.

Några veckor efter vårt möte blev han dock förd till en isoleringscell sedan han gripits mitt under pågående förhandling i specialdomstolen i Riyadh. Hustrun Samar Badawi fick inget veta. I stället fick hon, som är höggravid, kasta sig på planet till Riyadh för att söka ta reda på varför hennes man hade blivit frihetsberövad. Hon befarade att myndigheterna utsatte honom för tortyrliknande metoder genom att hindra honom från att sova i cellen.

Den 28 maj, efter pressläggningen av Amnesty Press, äger nästa förhandling i processen mot Waleed Abu al-Khair rum. Det internationella trycket är avgörande för hur det ska gå.

Detsamma gäller den hårda domen mot Samars bror Raif Badawi, en av Waleed Abu al-Khairs klienter.

Raif Badawi blev förra året dömd till sju års fängelse och 600 piskrapp för att för sex år sedan ha startat ett diskussionsforum på nätet, *Saudi Arabian Liberals*. På denna sajt kunde saudier diskutera trosfrågor, vilket annars är tabu. När han greps 2012 fanns det ultrakonservativa som krävde att Raif Badawi skulle dömas till döden för hädelse och avfällighet från islam.

När vi träffade Waleed Abu al-Khair i mars hoppades han att svågern och klienten Raif Badawi skulle bli frikänd i högre instans.

I stället fördes Raif Badawi till en isoleringscell i april och den 7 maj skärpte en domstol Raif Badawis straff till tio års fängelse och 1 000 piskrapp samt en miljon rial (motsvarar 1,9 miljoner kronor) i böter.

När fredliga människorättsförsvarare och nätaktivister frihetsberövas som om de vore farliga terrorister, ser det mörkt ut för Saudiarabien. Åtgärderna stoppar inte kritiken mot de styrande men kan leda till att frustrerade ungdomar inte längre tror på att fredlig regimkritik har en chans.

Från Saudiarabien kom 15 av 19 kamikazepiloter vid terrordåden i USA den 11 september 2011. Kungariket har flera gånger drabbats av jihadistiskt våld. Det är ett ungt samhälle där det sjuder under ytan. Därför borde det ligga i de styrandes intresse att lyssna till fredliga reformvänner i stället för att spärra in dem. ■

Fotnot: Bitte Hammargren utkommer i augusti med boken *Gulfen – en framtida krutdurk* på Leopard förlag.

FOTO: BITTE HAMMARGREN

Waleed Abu al-Khair med diplomet till sitt Palmepris på ett kafé i Jidda. Han hoppades att priset skulle skydda honom. Så blev det inte.

»Det ögonblicket förändrade mitt liv.«

Lisbet Palmedelar ut Olof Palmepriset den 25 januari 2013. Samar Badawi fick hämta priset då Waleed Abu al-Khair inte fick lämna Saudiarabien.

FOTO: ANDERS WIKLUND/SCANPIX

Bakgrund/ Saudiarabien

Samar Badawi, själv förkämpe för mänskliga rättigheter, var under sin kamp mot det manliga förmyndarskapet en av Waleed Abu al-Khairs klienter. År 2012 tog hon emot ett pris i Washington där även presidenthustrun Michelle Obama och dåvarande utrikesminister Hillary Clinton närvarade.

Saudiarabien är en absolut monarki med en ultrakonservativ tolkning av islam, wahhabism, som statsreligion. Rättsväsendet bygger på islamisk sharia. Tolkningarna av Koranen och sunna (traditionerna efter profeten Muhammed) görs av islamiska rättslärda, ulema.

Avsaknaden av skriven strafflag leder till rättsligt godtycke. Kungariket saknar bland annat lagar som kriminaliserar korruption. En rad brott kan straffas med döden, däribland avfällighet från islam.

Kung Abdullah är premiärminister och styr genom dekret. Andra viktiga ministerposter innehas av prinsar. Kungen kan inhämta råd från ett konsultativt råd, som han själv utser. Detta råd har numera 20 procent kvinnliga ledamöter.

Amnesty International betraktar Mohammad Fahad al-Qahtani, Abdullah al-Hamid, Waleed Abu al-Khair och Raif Badawi som samvetsfångar. Se också Fatta Pennan sidan 38.

Kvinnorna som kämpar mot

Mae Azango är journalisten som fick gå under jorden efter att ha skrivit om könsstympning. Mama Tormah är den traditionella ledaren som tidigare utförde ingreppet men nu jobbar för att få människor att överge ritualen. Båda ger sig på ett tabubelagt ämne och arbetet ger resultat.

Text: Jennie Aquilonius Bild: Martin Edström

– Ni vill väcka spöken från mitt förflutna, säger Mae Azango och skrattar uppgivet när hon sätter sig i en liten trästol på verandan till sitt vita hus.

Färgen flagnar och taket består av hoplappade plåtpannor. Till höger hänger linor med tvätt som torkar i het sol över röd jord. Med spöken menar journalisten Mae Azango det som hände den 8 mars 2012. Då publicerades den första av hennes artiklar om könsstympningens hälsokonsekvenser i tidningen *Front Page Africa*. Hon skrev bland annat att många flickor lider av svåra infektioner, får hiv eller förblöder.

– Jag intervjuade bland annat en vuxen kvinna som könsstympades som tonåring. Hon blev fasthållen av fyra kvinnor medan en femte skar henne. Det var mer än 50 flickor som omskars den natten och kvinnorna använde två knivar som inte var steriliserade.

Artiklarna bröt det tabu som omgärdar könsstympning i Liberia och ledde till en stor debatt. Något som inte togs väl emot i de stammar där traditionen är stark. Mae Azango blev hotad till livet och tvingades gå under jorden i tre veckor.

Hennes hår är flätat i breda flätor i olika nyanser och har fästs i en stor knut. Hon pratar fort och rösten går ofta upp i falsett för att ge orden emfas. Mae Azango berättar att könsstympningen genomförs av hemliga så kallade Sande-sällskap. De har egna ”bush-skolor” där flickorna lär sig laga mat, fiska, laga kläder och städa. Pojkarnas motsvarighet kallas Poro. Flickornas bush-skola avslutas med en hemlig ceremoni, så hemlig att den som efteråt pratar om vad som skett riskerar att dödas.

– Vissa skär bara bort klitoris, andra tar även bort de inre blygdläpparna och en del avlägsnar till och med de yttre blygdläpparna och lämnar bara ett litet hål. Det finns inget som skyddar vaginan utan området är öppet för sjukdomar och infektioner. Ofta lägger de löv och örter över såret.

Enligt Mae Azango praktiserar tio av Liberias 16 traditionella stammar könsstympning. Ingreppet görs för att minska kvinnornas sexlust och undvika att de blir promiskuösa.

– Det ses som en renhetshandling och är ofta ett krav för att en kvinna ska bli gift. Det handlar om mäns kontroll över kvinnor. Många män lämnar dock sina fruar efter att ha upplevt sex med kvinnor som inte är omskurna, säger Mae Azango.

Frågan är politisk. Mae Azango berättar att flera politiker har stöd i traditionella byar på landsbygden och därför inte vill förbjuda könsstympning. Den uppmärksamhet som hennes artiklar skapade tvingade dock regeringen att agera.

– När jag fortfarande gömde mig gick jämställdhetsministern ut med ett uttalande om att alla Sandes bush-aktiviteter skulle stoppas på obestämbar tid, berättar hon.

Presidenten Ellen Johnson Sirleaf inrättade också en särskild dag för att uppmärksamma våld mot kvinnor. Regeringen jobbar sedan tidigare tillsammans med FN och andra aktörer med ett program mot könsbaserat våld som stöds av bland annat Sveriges ambassad. Det bygger på kampanjer, nät-

Mae Azango tvingades gömma sig efter att ha skrivit om könsstympningens hälsokonsekvenser.

»Mae Azango blev hotad till livet och tvingades gå under jorden i tre veckor.«

Fakta/Liberia

Liberia har cirka fyra miljoner invånare. Landet grundades av frigivna slavar år 1847 och har aldrig koloniserats. Mellan 1989 och 2003 härjades Liberia av flera svåra inbördeskrig där olika grupper stred om makten. Uppskattningsvis 200 000 människor dödades och nästan halva befolkningen tvingades på flykt. En FN-styrka finns sedan 2003 i landet. Ingen rättslig process har ägt rum för att beivra de många brott som begicks under krigen.

Den nuvarande presidenten Ellen Johnson Sirleaf fick Nobels fredspris 2011 för sitt arbete för kvinnors säkerhet och möjlighet att delta i fredsprocesser.

könsstympning

verksbyggande, att få till reglering av skadliga sedvänjor och sedan 2012 förs det även dialog med traditionella ledare och de kvinnor som utför könsstympningen, så kallade Zoes.

– Vi rör oss i alla fall framåt, steg för steg. Med tiden kommer att vi få ett slut på det, säger Mae Azango.

Hon har bland annat tilldelats pressfrihetspris från CPJ, den internationella kommittén för skydd av journalister, för sin rapportering.

I en liten by utanför huvudstaden Monrovia står en skola, ett konferenscenter och en kyrka på den plats där bush-skolan tidigare låg. Mama Tormah, en av de mäktigaste traditionella ledarna i Liberia och den högsta ledaren för Zoes, sitter vid ett bord under tak. En liten gråskäggig man i ljusgrön dräkt, Ansumama Jarsueh, genomför en välkomstceremoni med ris och kolanöt för mig och fotografen Martin.

– Det här är Liberia, vi respekterar varandra och alla främlingar som kommer hit. I dag ser vi er som vår bror och syster, son och dotter. Kolanöten står för mänsklighetens liv, säger Ansumama Jarsueh, som är talesperson för de traditionella folkens råd i Liberia och lämnar över skålen med nöten som smakar bittert.

I sin by har Mama Tormah fått könsstympningen att upphöra. En tradition som hon själv länge var en del av. Nu går i stället 400 barn i den nybyggda Mama Tormah Community School.

– Jag försöker få de traditionella ledarna att förstå att barnen måste gå i skolan och att sedvänjorna inte får påverka utbildningen. När flickorna är 18 år kan de själva välja om de ska gå med i Sande, säger Mama Tormah.

Hon samlar också de traditionella kvinnorna i olika projekt som kan ge försörjning, många av dem är ensamstående mammor. Metoden inspirerar. Jämställdhetsdepartementet jobbar nu i tre provinser för att få Zoes att engagera sig i liknande aktiviteter. Målet är att de ska få en alternativ inkomst i stället för pengarna de tjänar på att utföra könsstympning.

För Mama Tormah var det resor till USA och andra afrikanska länder som gav insikten att utbildning är vägen till ett modernt samhälle.

– Men du kan inte säga åt folk att avstå från sina traditioner utan att erbjuda ett alternativ. Jag förespråkar utbildning och skolor, säger hon.

I tre år har Mama Tormah rest från provins till provins för att övertala stammarnas ledare att de bör överge Sandesällskapens ritualer. Det är dock svårt, byarna är beroende av att bidragsgivare vill finansiera projekt som kan ersätta bush-skolorna. Ansumama Jarsueh berättar hur Mama Tormah kom till hans by och försökte få ledarna att sluta med bush-skolan. Det tog tre år.

– Vi menade att hon inte kunde säga åt oss att sluta med Sande innan någon lovade att bygga något annat där i stället. Till slut gick vi med på att ändra oss, i utbyte mot en skola. Byn insåg att om bush-skolorna fanns kvar skulle ingen utveckling komma, förklarar han. ■

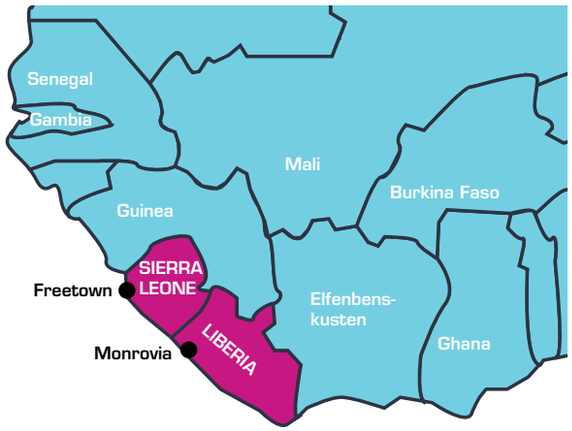

KARTA: MALIN ENGMAN

I Mama Tormahs by satsas nu på utbildning.

Mama Tormah kämpar idag för att få ett slut på kvinnlig könsstympning.

Bakgrund/Kvinnlig könstympning

Det är osäkert hur många kvinnor som är könsstympade i Liberia. Siffror från den nationella hälsoundersökningen från 2007 visar att 58 procent av kvinnorna mellan 15 och 49 år är stympade. Det är dubbelt så vanligt i åldersgruppen 45–49 år jämfört med dem som är 15–19 år. Nästan hälften av kvinnorna tycker att traditionen ska stoppas och motståndet är större bland de yngre. Enligt den ideella organisationen *The Association of Female Lawyers in Liberia* är 85 procent av kvinnorna stympade.

Könsstympningen utförs ofta innan flickorna fyller 15 år. Det förekommer framför allt i den norra delen av landet och risken för att ha utsatts för könsstympning är större på landsbygden än i urbana områden. Fattiga kvinnor löper också dubbelt så stor risk som de med mer ekonomiska resurser.

Typer av könsstympning:
Typ 1: Klitoris tas bort helt eller delvis.
Typ 2: Klitoris och de inre blygdläpparna avlägsnas helt eller delvis. Det är den vanligaste typen i Liberia.
Typ 3: Klitoris samt inre och yttre blygdläppar skärs bort. De yttre blygdläpparna sys ihop så att slidöppningen täcks.
Typ 4: Prickning eller skärande av klitoris och/eller blygdläpparna. Det förekommer också bränning av klitoris och omgivande vävnad samt att frätande ämnen förs in i vaginan.

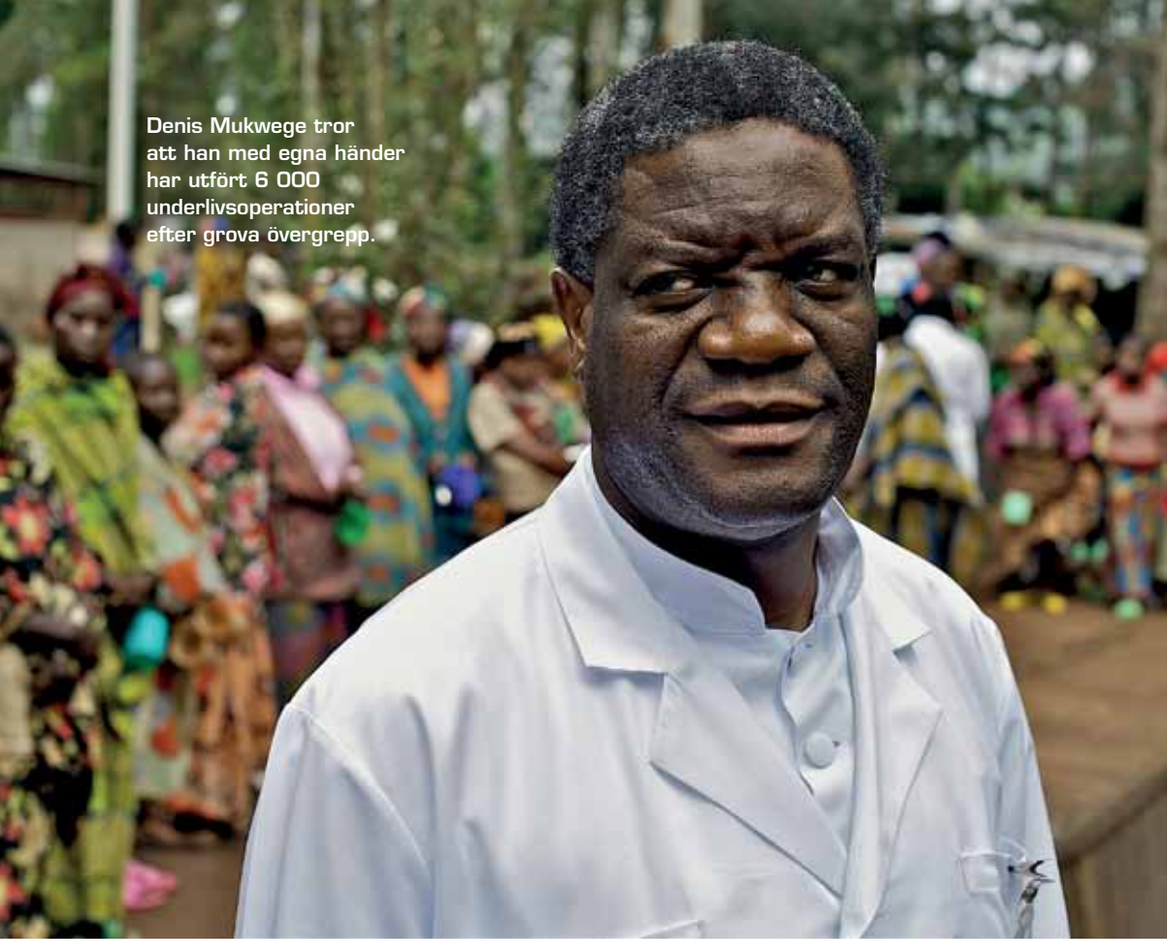

Denis Mukwege tror att han med egna händer har utfört 6 000 underlivsoperationer efter grova övergrepp.

Denis Mukwege – doktorn som vägrar låta sig tystas

Hösten 2012 utsattes den kongolesiske läkaren och människorättsaktivisten Denis Mukwege för ett mordförsök. Attentatet kastar ännu mörka skuggor över doktorns vardag och han lever som en fånge på sitt eget sjukhus. – Jag känner mig fortfarande hotad till livet och räknar med att leva så här ett par år till – åtminstone fram till nästa val, säger han.

Text: Berthil Åkerlund
Bild: Torleif Svensson

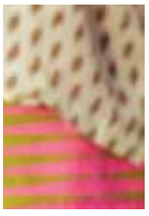

Strax före sju på kvällen den 25 oktober 2012 intog fem okända män Denis Mukweges hem i Bukavu i östra delen av Demokratiska republiken Kongo. Männen tog hans döttrar som gisslan, ställde honom på gården och tryckte vapen mot hans huvud.

Men just när skotten skulle falla ingrep en anställd i hemmet. Han gjorde vad han kunde för att rädda doktorns liv men var maktlös och sköts till döds med flera skott.

Av ren chock föll doktorn till marken och kulorna som var avsedda för honom strök över huvudet.

När männen såg honom ligga där i halvdunklet drog de tydligen slutsatsen att uppdraget var utfört och flydde i doktorns bil. Några ögonblick senare reste han sig omtöcknad och gick in till döttrarna, som ju hade hört skotten och trodde att han var död.

– Ner på golvet, kryp! De kommer att skjuta igen, skrek döttrarna svårt chockade.

Det som hände kom inte som en blixt från klar himmel. Doktor Mukwege hade fruktat att han skulle utsättas för ett attentat men trodde inte att det kunde ske i hemmet. Han bodde femtio meter från FN:s högkvarter i Bukavu och nära en stor polisstation och hade tagit för givet han och familjen var skyddade.

Attentatet gav honom budskapet om motsatsen och även efterspelet fick honom att starkt ifrågasätta säkerheten. Polisen var visserligen snabbt på plats men de gjorde inga förhör och han väntade förgäves på att en åklagare skulle komma och börja en utredning.

Med förövarna på fri fot valde Denis Mukwege och familjen att lämna Bukavu och landet. De levde i exil i två och en halv månad innan de återvände. De flyttade då in i ett hus på Panzisjukhuset, det sjukhus i Bukavu som doktor Mukwege öppnade mitt under kriget i slutet av 1990-talet.

Huset som ställts i ordning var omgivet av ett tre meter högt stängsel och beväpnade vakter fanns på plats för att ge doktorn skydd.

Nu har 16 månader gått sedan Denis Mukwege återvände och attentatet sätter fortfarande stark prägel på vardagen och arbetet på sjukhuset. Grindar som brukade vara öppna är omsorgsfullt tillbommade och vakter syns överallt på sjukhuset.

Vi möter doktorn i hans kontorsrum i ena hörnet av sjukhusområdet och han suckar tungt över sin starkt kringskurna tillvaro. Kvart över sju varje morgon eskorteras han från bostaden de cirka 250 meterna till kontoret och när han opererar eller sitter i mottagning står vakterna på post intill.

– Jag trodde att boendet här på sjukhuset bara skulle vara kortvarigt men jag har sett flera tecken på att jag ännu har skäl att frukta för mitt liv, säger Denis Mukwege.

– De första veckorna rörde jag mig ibland i bil utanför sjukhuset men vakterna och jag fann att någon vi inte kände till följde efter oss. Jag påpekade detta för myndigheterna men fick svaret att jag inte skulle insinuera någonting och om jag fortsatte med det så hotade de med att dra mig inför domstol.

– Förvånad och chockad över det svaret insåg jag att det bästa skyddet var att stanna bakom sjukhusgrindarna. Det var tydligt att jag inte kunde vara ens någorlunda trygg utanför.

Denis Mukwege är antagligen den person i världen som mer än någon annan förknippas med kampen mot sexuellt våld i konflikthärdar. Han tror att han med egna händer har utfört 6 000 underlivsoperationer efter grova övergrepp och hans aldrig avtagande vrede över våldet har gjort honom till en aktad och mångfaldigt prisbelönad aktivist. I december 2006 höll han sitt första FN-tal om situationen för kvinnorna i det krigshärjade östra Kongo och framträdandet fick stort utrymme i internationella medier.

Några år senare var han inbjuden att delta i ett FN-toppmöte i New York om sexuellt våld som krigsvapen. Mötet skulle hållas samma dag som Kongos president Joseph Kabila skulle tala i generalförsamlingen. Doktor Mukwege kom dock aldrig till mötet, han utsattes för ett grovt hot av en minister i sitt lands regering och strök sin medverkan i sista stund.

Hösten 2012 höll Denis Mukwege sitt andra tal inför FN och med stöd av en färsk FN-rapport pekade han ut regimen i Rwanda som en nyckelaktör i konflikten i östra Kongo. Och precis som många gånger tidigare anklagade han ledningen i sitt land för oförmåga och ovilja att skydda sin befolkning.

Exakt en månad efter det talet inträffade attentatet mot honom.

Myndigheterna gjorde så småningom en utredning och påstod att de hade spårat och identifierat förövarna. Doktorn ler i mjugg åt utredningen och kallar den för ett skämt.

– Ingen har gripits eller ställts inför rätta för dådet, säger han och slår ut med händerna. Det är uppenbart att männen som försökte döda mig handlade på uppdrag och att de som låg bakom säkert försöker igen om de ser chansen.

Mordförsöket har inte drivit doktor Mukwege på defensiven, han är lika frispråkig och utagerande som tidigare om situationen i östra Kongo. Det sköra säkerhetsläget begränsar dock möjligheterna för honom att resa med sitt budskap i världen. Nu slår han ihop inbjudningar från flera håll, är borta lite längre än han brukar och eskorteras av FN till och från flygplatsen.

– Det går att hitta ljusglimtar i det som sker i östra Kongo idag, säger han. Vi har ett ramavtal för fred som har skrivits under av elva länder och nu finns här en FN-styrka som har fått mandat att agera offensivt mot rebellaktiviteter.

– Ändå känns vägen till fred mycket lång. En huvudfråga är vad som ska hända med hutumilisen som finns i våra skogar. De har funnits här sedan folkmordet i Rwanda för tjugo år sedan och har gjort sig skyldiga till många av de grövsta övergreppen mot kvinnorna. De har blivit en grupp utan hem och stat och för att eliminera deras våldsamma beteende är det nödvändigt att hitta en lösning för dem.

Och hur blir det för Denis Mukwege själv? Hur länge ska han behöva leva som en fånge på sitt eget sjukhus?

– Det är svårt att säga men åtminstone fram till valet 2016, svarar han. Så länge den här presidenten och regeringen har makten kan jag inte känna mig trygg. Vid valet går president Kabilas mandat ut, han kan inte väljas igen och jag utgår ifrån att han respekterar konstitutionen och låter andra ta över.

»I december 2006 höll han sitt första FN-tal om situationen för kvinnorna i det krigshärjade östra Kongo.«

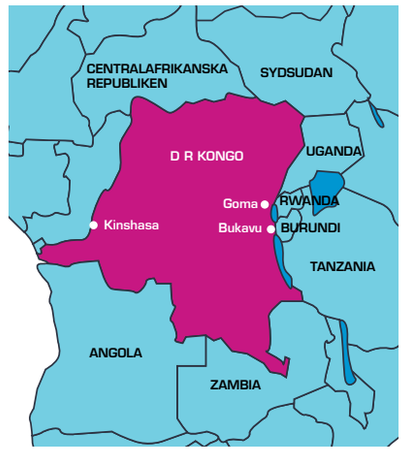

KARTA: MALIN ENGMAN

– Men skulle han på något sätt klamra sig fast vid makten är det naturligtvis bekymmersamt för landet i första hand, men även för mig och då är det oklart hur jag ska lösa min tillvaro. Jag kan bara hoppas att världen och världens ledare ser det som en prioritet att Kongo ska förändras och utvecklas, då avlöper valet som det är tänkt – och jag behöver inte längre hålla mig instängd. ■

Denis Mukwege har tilldelats en rad internationella utmärkelser, däribland Palmepriset år 2008.

Bakgrund/ Östra Kongo

Demokratiska republiken Kongo är Afrikas till ytan största land och har drygt 70 miljoner invånare. Östra delen av landet med provinserna Syd- och Nordkivu har plågats av krig och konflikter i nästan tjugo år. Våldet får näring av de unika och enorma mineralfyndigheterna i regionen. Olika militära grupper driver illegal handel med mineralerna och finansierar på så sätt sina vapeninköp. Och det är i den hanteringen som många av övergreppen mot kvinnorna sker. När militära grupper vill komma över mineralrika områden kuvas befolkningen och den som slår mot kvinnan slår mot barnen, maken och hela samhället.

Panzisjukhuset, som stöds av Sverige, har behandlat över 30 000 kvinnor som utsatts för grovt sexuellt våld och sjukhuset tar varje dag emot 6–7 nya patienter med skador efter övergrepp.

– Det är en livsuppgift för mig att ge röst åt de här kvinnorna och jag kommer inte att tystna förrän det går att se ett slut på detta oerhörda våld, säger Denis Mukwege med lågmäld karakteristisk hetta.

Det går långsamt framåt för

Pojken är bara timmar gammal. Hans mamma Zainab Kamara överlevde förlossningen och håller honom varsamt i sin famn. Här i Sierra Leone, som har bland världens högsta mödradödlighet, är det långt ifrån en självklarhet. Nu sker dock framsteg.

Text och bild: Emma Sundelin

Barnmorskan Victoria Lamin har arbetat i Makeni i fyra år.

En sjuksköterska lindar in den ännu namnlösa pojken i en filt. Snart är han tillbaka i 23-åriga Zainab Kamaras famn. Hon sitter på kanten av en säng på regionsjukhuset i Makeni.

– Jag kom in tidigt i morse med kraftiga blödningar. Då visade det sig att det var dags för mig att föda, berättar hon.

890 av 100 000 kvinnor i Sierra Leone överlever inte graviditeten eller förlossningen, enligt de senaste siffrorna från 2010. Därmed tillhör landet ett av de fem länder i världen som har högst mödradödlighet.

– Jag var rädd förut men så fort jag kom in till sjukhuset så förväntade jag mig att det skulle gå bra, säger Zainab Kamara.

Den höga mödradödligheten i Sierra Leone beror bland annat på att kvinnorna inte får vård i tid. Tidigare var även de höga sjukhusavgifterna en starkt bidragande faktor.

År 2009 påbörjade Amnesty International i Sierra Leone en kampanj för gratis mödravård. Året därpå införde regeringen ett kostnadsfritt program för alla gravida och ammande kvinnor samt för barn under fem år om de kommer till statliga sjukhus. Omkring hälften av sjukvården i landet bedrivs dock av privata aktörer och hjälporganisationer.

Fyrabarnsmamman Zainab Kamaras två senaste förlossningar ägde rum på sjukhuset sedan vården hade blivit gratis.

– Jag får mycket bättre vård här. Hemma skriker de åt mig och ger mig örter för att sätta igång förlossningen, berättar hon.

»Patienterna är mer medvetna nu att de inte behöver betala.«

Enligt siffror från regeringen minskade mödradödligheten på vårdinrättningarna med 61 procent mellan 2010 och 2011. Under samma period skedde 46 procent fler förlossningar på institutioner. En mer genomgående utvärdering håller på att tas fram.

– Vi har gjort anmärkningsvärda framsteg, säger Samuel A S Kargbo, chef för sexuell och reproduktiv hälsa vid ministeriet för hälsa och sanitet i Sierra Leone.

Fatma Bockarie, mödravårdssamordnare vid landets Amnestysektion, konstaterar även att fler sjukhus har tillgång till sådant som elektricitet och vatten:

– Det är ingen dramatisk förbättring, utan snarare en långsam process.

När Zainab Kamara skulle föda fick några släktingar till henne gå och hämta vatten, då sjukhusets vattenpump inte fungerar för tillfället. Barnmorskan Victoria Lamin berättar också att mödravårdsavdelningen behöver fler läkare och att det ibland även råder brist på sängar i förlossningssalen.

– Då får den som är mest öppen förtur, säger hon.

Ibland saknar sjukhusen i Sierra Leone också mediciner som ska vara kostnadsfria. Då får patienterna vänta eller köpa dem på apotek. Enligt Samuel A S Kargbo beror det på att många sjukhus har problem med att beräkna hur mycket mediciner som behövs:

– Vi kan bara minska gapet om systemet datoriseras överallt.

Enligt Victoria Lamin har vårdpersonalen i Makeni däremot aldrig sålt vidare läkemedel till privata aktörer eller tagit betalt av patienterna, något som enligt Amnesty International tidigare förekom på flera håll i landet.

– Det har inte upphört helt men det har minskat. Patienterna är mer medvetna nu att de inte behöver betala, säger Fatma Bockarie.

Den kostnadsfria vården når dock inte alla. En av dem som inte har tagit del av den är 36-åriga Margret Tarawalie. Hon sitter på en träbänk hemma i byn Masimla utanför Makeni. Magen putar och om en månad är det dags. Margret Tarawalie pekar på huset bak-

Sierra Leones mödrar

om sig, det är där hon bor och också där hon ska föda sitt barn. Precis som hon gjort med de tidigare sex barnen, utan tillgång till vårdpersonal.

Sjukhuset i Makeni har för tillfället bara en fungerande ambulans och Margret Tarawalie har inte råd att ta sig in själv.

– Jag är rädd att det ska hända mig något. Jag har ont i hela kroppen och skulle vilja kolla upp det, säger hon.

Samuel A S Kargbo menar däremot att landet har så pass många vårdinrättningar att långa avstånd och transportkostnader inte bör vara ett vanligt problem. Han berättar också att en del orter numera har hus där kvinnor kan vistas i slutet av graviditeten för att få närmare till sjukhusen.

– Fast en del vägar svämmas över under regnsäsongen så det är svårt att ta sig till sjukhusen, medger han.

Två av Margret Tarawalies systrar överlevde inte sina förlossningar. Även hennes 15-åriga granne Fatu Tarawalie har hört talas om dödsfallen. Historierna skrämmer, för hon är halvvägs in i sin graviditet.

– Jag är rädd för det är första gången som jag föder barn. Jag är rädd att jag ska dö, säger hon

Enligt Världshälsoorganisationen, WHO, löper flickor under 15 år störst risk att drabbas av komplikationer. Graviditeter och förlossningar är en av de främsta dödsorsakerna i den åldersgruppen i utvecklingsländerna.

I maj 2013 införde Sierra Leones regering en nationell strategi för att komma åt problemet med tonårsgraviditeterna. Målet är att minska antalet fall från 122 till 110 av 1 000 födslar till 2015. Bland annat ska den restriktiva lagstiftningen för aborter, som infördes 1861 under den brittiska kolonialtiden, ses över.

– Vi vill inte sätta ett för högt mål utan sätter i stället ett som vi tror att vi kan nå, säger Patricia Bah, nationell samordnare för att minska tonårsgraviditeterna, vid hälso- och sanitetsministeriet.

Enligt Fatma Bockarie på Amnestysektionen i Sierra Leone är den kostnadsfria vården just nu en av de bidragande orsakerna till tonårsgraviditeterna:

– Flickorna vill föda barn nu. De är rädda att de senare ska vara tvungna att betala. De tänker; vad händer om den här regeringen försvinner och ett annat parti får makten?

Margret Tarawalie med en av sönerna, John.

»Jag är rädd för det är första gången som jag föder barn. Jag är rädd att jag ska dö.«

Zainab Kamara är nöjd med vården på regionsjukhuset i Makeni.

Fakta/ Mödradödlighet

- Kvinnor i Sierra Leone föder i genomsnitt 4,7 barn under sin livstid.
- Tonårsflickor står för 122 av 1 000 förlossningar. Av dessa är 69 procent under 18 år. Cirka 15 procent av dem är under 14 år.
- Det är stora skillnader på vårdkvaliteten i städerna och på landsbygden. Även flera större sjukhus har problem med grundläggande saker som rinnande vatten.
- Sjukhusen i Sierra Leone har även brist på utbildad personal. Det går 0,2 läkare och 1,7 sjuksköterskor på 10 000 invånare.
- År 2011 sköttes ungefär 50 procent av vården i landet av ideella organisationer och privata aktörer.
- Ett av FN:s åtta millenniemål är att mödradödligheten ska minska med tre fjärdedelar till år 2015, jämfört med 1990. Det verkar osannolikt att målet kommer att nås även om antalet dödsfall har minskat med 47 procent på 20 år. Det beräknas att knappt 300 000 kvinnor fortfarande dör varje år i samband med graviditet eller förlossning. Endast 46 procent av de kvinnor som föder i Afrika söder om Sahara, där hälften av dödsfallen äger rum, har utbildad assisterande hälsovårdspersonal under förlossningen.

Detta är något som oroar även Amnesty, som därför vill att initiativet om kostnadsfri vård ska lagstadgas.

– Om en doktor nekar en kvinna vård och hon dör så finns det i dag ingen lag som gör att läkaren kan åtalas, säger Fatma Bockarie.

Enligt Samuel A. S Kargbo ska regeringen börja titta på denna problematik i år.

Mitt i den gnagande oron skiner Fatu Tarawalie upp när hon berättar om sitt och makens kommande barn som hon bär i sin mage:

– Jag är så glad, jag hoppas att det blir en flicka. ■

Fotnot: Svenska Amnestysektionen har ett partnerskap med sektionen i Sierra Leone. Läs mer här: www.amnesty.se/om-amnesty/amnesty-sverige/partnerskap/amnesty-sierra-leone/

Anwar Ibrahim är Malaysias viktigaste oppositionsledare. Tidigare var han dock etablissemangets politiska påläggskalv men hamnade i onåd 1998 när han gick till angrepp mot korruptionen inom det egna partiet. Sedan dess har han flera gånger dömts för påstådd homosexualitet i rättegångar som Amnesty International avfärdat som riggade. Den senaste domen kom i mars.

Text: Ivar Andersen
Bild: Jonas Gratzer

Möt Anwar Ibrahim – oppositionsledaren som åter hotas av fängelse

Anwar Ibrahim gör livet svårt för Amnesty Press fotograf. Han vill inte låta sig avbildas bakom sitt jättelika skrivbord på oppositionspartiet *Parti Keadilan Rakyats* huvudkontor strax utanför huvudstaden Kuala Lumpur.

– För borgerligt. Det skulle se ut som att vi är en del av den aristokrati som vi slåss mot, säger han.

Inte heller kan han tänka sig att sitta i kontorets soffa utan insisterar på att stå.

– Jag har suttit i fängelse för länge, jag gillar inte att lyda order, säger han.

Anwar har mycket riktigt tillbringat ett antal år i fängelse, åtalad för gärningar som många menar är illasinnade fabrikationer och dömd enligt lagar som kränker de mänskliga rättigheterna. Snart riskerar han att återigen spärras in. Den, som vill förstå varför, måste studera det moderna Malaysias politiska historia, där Anwar själv har spelat en helt central roll.

Anwar Ibrahim förvånade många när han 1982 tog steget från radikal studentledare till påläggskalv i det dominerande partiet *United Malays National Organisation* (UMNO), Förenade malajernas nationalorganisation. Det etniskt baserade partiet hade alltsedan självständigheten från Storbritannien 1957 varit den dominerande kraften inom Malaysias politik och företrädde kompromisslöst den egna folkgruppens intressen på bekostnad av de kinesiska och indiska minoriteterna.

Anwar klättrade snabbt uppåt i partihierarkin och utsågs redan 1983 till kulturminister. År 1991 fick han den tunga posten som finansminister och ansågs förutbestämd att överta rollen som premiärminister efter partiledaren Mahatir bin Mohamed. Relationen mellan landsfadern och dennes kronprins försämrades dock drastiskt under 1990-talets senare hälft. Synen på statens roll i ekonomin var en vattendelare men kanske ännu viktigare synen på den korruption Anwar menade var djupt rotad i UMNO.

– 1997 hade jag infört en sträng antikorruptionslagstiftning baserad på den modell som fanns i Hong Kong. Det var samtidigt som vår dåvarande premiärminister försökte få regeringen att betala ut stora summor till sin son.

År 1998 började en skrift som pekade ut Anwar som homosexuell att cirkulera i partiet. Homosexuella handlingar mellan män är straffbelagda med upp till 20 års fängelse och spöstraff. Sedan det blev känt att polisen utifrån bokens påståenden inlett en förundersökning fråntogs Anwar den 2 september 1998 sin ministerpost. Några veckor senare greps han anklagad för korruption och ”sodomi” och dömdes sedermera till sex års fängelse anklagad för att ha försökt påverka polisutredningen mot honom. År 2000, under tiden i fängelset, fälldes han också för sodomi och dömdes till ytterligare nio års frihetsberövande.

– De förstod att de inte kunde korrumpera mig så de hittade på en anklagelse som de tänkte skulle uppröra de konservativa muslimska massorna. Och självklart använde de domstolarna, förklarar Anwar.

Stödet från omvärlden var stort. Enligt Amnesty International blottlade domstolsprocesserna ”ett mönster av politisk manipulation av centrala statliga institutioner som polisen, åklagarämbetet och domstolsväsendet.” Och de ”konservativa muslimska massorna” tycktes heller inte ha fäst nämnvärd vikt vid anklagelserna. Vid valet förra året fick den koalition av oppositionspartier Anwar leder 51 procent av rösterna i parlamentsvalet men kunde på grund av Malaysias valkretssystem inte få majoritet.

– Vi fick det resultatet trots att all media är kontrollerad av regeringen och att vi helt saknar resurser. Om vi bara hade haft alternativ media eller bättre tillgång till internet skulle vi ha vunnit stort, säger Anwar.

»Jag har suttit i fängelse för länge, jag gillar inte att lyda order.«

Även om de inte har gjort avtryck i den allmänna opinionen har de juridiska attackerna lagt krokben för Anwars politiska verksamhet. Anwar frigavs år 2004 sedan domen för homosexualitet upphävdes av en högre instans men åtalades år 2008 för samma brott efter att nya anklagelser riktats mot honom. Han friades 2012 sedan DNA-bevisningen underkänts men den flera år långa processen hade fått som konsekvens att Anwar inte kunde kandidera i parlamentsvalen 2013. Och i en juridisk kovändning som enligt Anwar saknar motstycke i Malaysias historia upphävdes frikännandet den 7 mars 2014 av en appellationsdomstol i Kuala Lumpur. Något som fick till följd att han inte kunde kandidera i ett viktigt fyllnadsval i den ekonomiskt starka delstaten Selangor, ett val han enligt alla opinionsmätningar förväntades vinna stort.

– Aldrig tidigare har en hovrättsdom upphävts på det här sättet. Rättegången pågick i flera år och sedan upphäver de beslutet på mindre än en timme. Utslaget är fullkomligt rättsvidrigt, det är därför det har fördömts av internationella rättighetsorganisationer, säger Anwar med illa dold upprördhet i den annars så lugna rösten.

Fakta/Anwar Ibrahim

- Föddes 1947. Hans första engagemang var i en muslimsk studentorganisation. 1974 fängslades han under en demonstration mot fattigdom på landsbygden och hölls frihetsberövad utan rättegång i 20 månader.
- Engagerade sig 1982 i det dominerande partiet UMNO och klättrade snabbt uppåt i hierarkin. Var då han uteslöts 1998, anklagad för homosexualitet, finansminister sedan sju år och vice premiärminister sedan fem år.
- Grundade från fängelset Parti Keadilan Rakyat (PKR), Folkets rättviseparti, som då leddes av hans hustru Wan Aziza Wan Ismail.
- Leder i dag valkoalitionen Pakatan Rakyat, som förutom PKR samlar ytterligare två mångetniska partier.
- Har tidigare varit ordförande för Världsbankens och Internationella valutafondens gemensamma utvecklingskommitté samt ordförande för Unesco.

Anwar Ibrahims parti fick en majoritet av rösterna i valet 2013.

➢ Politisk islam har under det senaste årtiondet vunnit ökat inflytande i Malaysia och flera delstater har antagit sharialagar där samkönat sex är straffbart både för kvinnor och män. Den federala lagstiftning som kriminaliserar ”könsligt umgänge i strid med naturens ordning” är i själva verket en kvarleva från den brittiska kolonialtiden. Anwar säger att lagen måste reformeras men är inte beredd att förespråka en direkt avkriminalisering:

– Som muslim skulle jag säga att vi är ett religiöst land som håller äktenskapet för heligt och inte uppmuntrar homosexualitet men som ett offer för smutskastning anser jag att lagen måste ändras för att skydda oskyldiga. Homosexualitet har ingen plats i det offentliga Malaysia men islam säger också att privatlivet ska respekteras. Lagen ska inte intressera sig för det som sker i människors sovrum, det är min tolkning av sharia.

Ytterligare ett arv från kolonialtiden var *Internal Security Act* (ISA), som härstammade från britternas krig mot kommunistpartiet under 1950-talet och medgav att människor hölls frihetsberövade i åratal utan rättegång. Under sin tid som studentledare satt Anwar själv inspärrad i enlighet med dessa lagar. ISA har nu ersatts av SOSMA, ett nytt lagstiftningspaket som enligt Amnesty lider av samma rättsosäkerhet som föregångaren.

– De var tvungna att avskaffa ISA för att visa Europa att utvecklingen går åt rätt håll men sedan ersattes ISA lagarna med en ny lag som är ännu tuffare. Vår position är att alla drakoniska lagar i Malaysia ska avskaffas, säger Anwar.

Inkluderar det dödsstraffet?

– Dödsstraff har varit obligatoriskt när någon fälls för innehav av vapen eller droger och den väldigt breda tillämpningen måste revideras. Jag tror dock att vi behöver behålla dödsstraffet för särskilt allvarliga brott.

Amnesty har flera gånger kritiserat den malaysiska regeringens vägran att ratificera internationella fördrag om mänskliga rättigheter. Skulle oppositionen agera annorlunda?

– Ja, vår generella inställning är att stödja internationella konventioner om mänskliga rättigheter, liksom politiska och civila rättigheter, vilket regeringen också vägrar.

»Jag tror dock att vi behöver behålla dödsstraffet för särskilt allvarliga brott.«

Du kallar dig muslimsk demokrat men leder en koalition som verkar för jämlikhet mellan religiösa grupper. Vilken roll bör religionen spela i malaysisk politik?

– Vår politik är inte sekulär som i Europa eller USA och vi måste få utrymmet att finna vår egen väg. Men gränsdragningarna är svåra. Vi ska inte neka muslimerna några religiösa rättigheter men samtidigt kan vi inte påtvinga andra grupper lagar som grundar sig i islam. Alla våra anhängare håller inte med mig om det här men vi måste få dem att förstå att icke-muslimernas rättigheter också måste skyddas.

Att Anwar varit och är utsatt för en politisk komplott är en vida spridd uppfattning såväl i Malaysia som internationellt. Numera talas det sällan om att han inledde sin karriär i ett malajnationalistiskt parti. Hade han varit den förkämpe för etnisk jämlikhet han är idag om han inte blivit petad från makten?

– Förändringen från rasbaserad till mångetnisk politik hänger samman med att landet utvecklas, säger Anwar. Efter självständigheten var människor fattiga och marginaliserade och det fanns en känsla av oro över den stora invandringen av kineser. Den oron är inte befogad längre. Vi har fortfarande positiv särbehandling av malajer men i dag är det bara ett sätt att uppehålla väljarstödet för den här korrupta regimen.

Nu väntar en ny rättegång och eventuellt ett nytt fängelsestraff. När Anwar först fängslades 1998 arrangerade den så kallade Reformasirörelsen som han tagit initiativ till ett antal massprotester. Nu har hans parti nyligen sjösatt kampanjen Reformasi 2.0 och om dess ledare återigen frihetsberövas finns en möjlighet att det politiska missnöjet ännu en gång väller ut på gator och torg. Själv säger Anwar att det viktigaste är att rörelsen fortsätter framåt, oavsett om det malaysiska etablissemanget framhärdar i att bemöta demokratikrav med karaktärsmord.

– De kommer att attackera andra ledare genom domstolarna, jag är inte den ende, säger Anwar. Det viktiga är att rörelsen håller samman. Att vi identifierar alla försök från den nuvarande regeringen att splittra oss och fortsätter slåss för reformer. ■

Rörelsen Reformasi 2.0 är beredd att kalla till protester.

Fakta/Malaysia

- Malaysia vann självständighet från Storbritannien 1957. Landet är sedan dess en federal konstitutionell monarki.
- Landet har drygt 30 miljoner invånare av vilka en knapp majoritet är malajer. Malaysiska kineser utgör 24 procent av befolkningen, folkgruppen Orang qsal, urinvånarna, utgör 11 procent och malaysiska indier 7 procent.
- Malajer och Orang asal har så kallad bumiputerastatus. Termen bumiputera kommer från sanskrit och betyder ungefär ”son av landet”. Statusen medför en rad fördelar, däribland positiv särbehandling i skolväsendet. De särskilda rättigheterna implementerades under 1970-talet som svar på farhågor om att en malaysisk kinesisk minoritet kontrollerade en oproportionerligt stor del av ekonomin.
- Landets största parti UMNO utgör ryggraden i regeringskoalitionen Barisan Nasional och har spelat en dominerande roll i malaysisk politik sedan självständigheten.

Olivia Myrfelt och Sammi Bajram fick både juryns pris och Publikens pris för *Två timmar med Gerd*.

Verkligheten på film

När dokumentärfestivalen Angeläget delade ut priser i Göteborg till sju vinnare på temat mänskliga rättigheter bland 92 tävlande bidrag bjöds det inte bara på tänkvärda och allvarliga filmer utan också en del skratt.

Text och bild: Josefine Hildingsson

I en av Bergakungens största biosalonger väntade de unga filmskaparna bakom 25 nominerade filmer i Angelägets dokumentärtävling. Innan tystnaden sänkte sig i salongen viskades det bland de 320 deltagarna nervöst och lyckligt om vilka som kunde tänkas vinna de sju priserna som skulle delas ut.

Med en fin blandning av lättsamhet och allvar pratade Emil Jensen, som den 7 maj ledde galan för andra året i rad, om värdet av att engagera sig i sin omvärld och sina medmänniskor:

– Folk brukar fråga mig hur jag orkar bry mig och då undrar jag alltid... Hur orkar du inte bry dig? Hur orkar du vara apatisk?

I årets filmskörd, som bestod av 92 bidrag, fanns tre återkommande ämnen. Främlingsfientlighet, hbtq-personers rättigheter och våld mot kvinnor var aktuella frågor i samhällsdebatten som engagerat och inspirerat flest av deltagande gymnasieungdomarna.

– Ni tar historierna ut ur skuggorna och in i ljuset. Det är ni som gör den här festivalen och vi slutar aldrig att imponeras av era insatser, kommenterade Angelägets projektledare Martin Rydehn.

En av de lyckliga vinnarna var Alexandra Lijonhufvud som tillsammans med Isabell Holm gjort filmen *Laugh Now* om den hemlöse Jocke i Malmö.

– Det var otroligt känslosamt att spela in filmen. Första gången vi träffade Jocke filmade vi ingenting utan pratade mest. Jag tror att han ville läsa av oss lite grand innan han kände att han kunde lita på oss tillräckligt för att berätta sin historia framför kameran, berättar Alexandra Lijonhufvud.

För varje vinnare som lästes upp applåderades, jublades och visslades det. *Två timmar med Gerd* av Anders Mürdahl, Sammi Bajrami och Olivia Myrefelt var dock den film som rev ner mest applåder men också skratt. Och det var just humorn som filmskaparna själva trodde ledde till att de fick två priser, dels juryns dels publikens pris.

– Alla i Kalmar tror att de vet vem Gerd är men egentligen vet ingen någonting. Vi bestämde oss för att ta kontakt med henne och hittade henne på stan. Hon är verkligen en härlig person, säger Olivia Myrefelt. Det var coolt att prata med henne. Jag tror att många har fördomar om henne men hon sade att hon inte känner sig dömd av folk.

Filmen, som hela tiden har fokus på den karismatiska damen Gerds ansikte, avslöjar egentligen ingenting om hennes bakgrund eller vem hon är.

»Alla i Kalmar tror att de vet vem Gerd är.«

– Det är ett varmt och ärligt porträtt. Vi får inte veta om Gerd är hemlös eller utsatt. Det är en film om att se människan som hon är oavsett social status, sade jurymedlemmen Erik Lundin.

Bara Jag fick motta jurypris av Göteborgs Filmfestivals konstnärlige ledare Jonas Holmberg. Han prisade alla de närvarande filmskaparna för deras skicklighet i den svåra konsten att göra kortfilm och han gav upphovsmakarna bakom filmen om den ensamme pensionären Stig en stor eloge för deras intervju.

– Stig vågade verkligen berätta om sin ensamhet när han blev änkeman efter 53 års äktenskap, berättar Gustaf Boman, filmens producent. Han var öppen och äkta i sitt sätt. När han nästan började gråta då han talade om sin fru blev det tårögt även hos oss som gjorde filmen. Innan vi började med arbetet tänkte vi att vi inte skulle fokusera så mycket på vad det fanns för kriterier uppsatta för Angeläget utan verkligen försöka göra den bästa film vi kunde.

Efter tre timmar var det många glada vinnare och en nöjd Emil Jensen som började bege sig hemåt Stockholm medan de tävlande serverades kall cider i champagneglas och snacks i Bergakungens foajé.

– Det är en bra festival med allvarliga filmer och viktiga saker att säga med en otroligt fin inramning. De här unga filmskaparna är verkligen imponerande, sade Emil Jensen. ■

Läs mer på Angelägets hemsida: www.angelaget.nu

Livlig debatt om sexarbete

Det blev en livlig debatt när Amnestys årsmöte fattade beslut i den kontroversiella sexarbetarfrågan.

Sedan förslaget om sexarbetarpolicy läckt ut till den brittiska tidningen Daily Mail den 23 januari har svenska Amnestys ledning avkrävts ett ställningstagande i svenska medier och av olika debattörer. Svaret har hela tiden varit att ledningen inte ska gå ut och ge sin åsikt innan medlemmarna har sagt sitt.

Den svenska sektionens svar, som klubbades vid årsmötet i Malmö den 9–11 maj, kommer att tas upp i juni när ordförande och generalsekreterare i Amnestysektionerna samlas till möte. I höst ska sedan den internationella styrelsen behandla frågan. Då kan det antingen bli beslut där eller så hänskjuts frågan till ICM, det internationella rådsmötet, som kommer att hållas sommaren år 2015.

Frågan är om Amnesty International överhuvudtaget behöver en sexarbetarpolicy eller om de människorättskränkningar sexsäljare utsätts för täcks in av Amnestys övriga arbete? I bakgrunden fanns frågan om säljande av sex överhuvudtaget kan vara ett frivilligt val.

– Jag tycker inte att det har varit en klargörande debatt, sade Anna Dahlbäck från Stockholm och ledamot i Granskningskommittén vid söndagens plenumdebatt. På lördagen hölls en informativ workshop där frågor kunde ställas på slutet. Jag blev inte så mycket klokare av det. Diskussionen på påverkanstorget var rörig och handlade mest om debatteknik och blev inte så klargörande. Jag vet faktiskt inte var jag står i frågan.

– Jag vet inte hur jag ska rösta, sade Anna Termine från Stockholm. I förslaget från London kommer ju moralfrågor in men de bör ju hållas utanför Amnesty.

– Jag tycker att styrelsen har gjort ett fantastiskt arbete, sade Lisa Tistad från Stockholm. De har tagit fasta på hur människorättsövergreppen ska minskas och de har lyckats skilja detta från ideologiska frågor.

Sofia Halth, sektionens ordförande, sade att styrelsen möjligen hade varit otydlig under lördagen, när det gällde behovet av en policy överhuvudtaget:

– Vi har dock valt att lägga förslag om det nu blir så att en policy kommer att antas.

Till sist kunde årsmötet fatta beslut som innebär att styrelsen i den fortsatta diskussionen inom Amnestyrörelsen ska agera i enlighet med detta:

- Amnesty ska agera i fall då människor som säljer sex utsätts för allvarliga människorättskränkningar.
- Amnesty ska arbeta för avkriminalisering av försäljning av sex
- Amnesty ska inte betrakta det som en mänsklig rättighet att sälja sex
- Amnesty ska inte betrakta det som en mänsklig rättighet att köpa sex

I beslutet finns också krav på att Amnestys arbete i dessa frågor bör vara evidensbaserat och att Amnesty ”inte ska ta ett universellt ställningstagande för avkriminalisering av sexköp” och inte heller ”för avkriminalisering av kringaktiviteter till prostitution”. Det svenska beslutet innebär också att styrelsen ska försöka påverka Amnesty att inte bara fokusera på lagändringar utan också ”arbeta för att ingen skall tvingas att sälja sexuella tjänster genom diskriminering, tvång eller våld, ej heller på grund av ekonomisk eller social nöd”.

Text: Ulf B Andersson

FOTO: ANNIE BECKMAN

228 röstberättigade medlemmar deltog i årsmötet.

Rune Arctander.

FOTO: ANNIE BECKMAN

»Process under konsultation«

Rune Arctander, vice ordförande i den internationella styrelsen och aktiv i norska sektionen, besökte årsmötet i Malmö. Amnesty Press frågade honom om turerna kring sexarbetarpolicyn.

Hur har man reagerat i den internationella styrelsen när det gäller svenska sektionens invändningar mot policyförslaget?

– Vi är givetvis intresserade av att höra var olika sektioner står i den här frågan. Det är precis så det ska fungera i en demokratisk organisation. Vi förväntade oss att förslaget skulle vara kontroversiellt, eftersom det handlar om frågor kopplade till sex och kropp.

Hur ser ni på uppståndelsen förslaget rört upp i media?

– Vi önskade såklart inte att detta skulle hamna i media. Diskussioner av den här typen vill vi ju föra internt, inte i media. Det är en process under konsultation, inget Amnesty tycker officiellt.

Finns det några positiva aspekter av mediebevakningen?

– Den väckte kanske en ny debatt inom organisationen. Dessutom är det viktigt att veta att man har blickar på sig utifrån men själva drevet och det som har skrivits, har mest förstört debatten.

Text: Daniel Gyllenpistol

Thomas Hammarberg.

FOTO: ANNIE BECKMAN

»Prioritera mera«

Framsteg, bakslag och framtida fokus för människorättsarbetet. Det bjöd Thomas Hammarberg på när han gästade årsmötet.

Har man vigt hela sitt liv åt att stå upp för mänskliga rättigheter och åtagit sig åtskilliga internationella uppdrag för den saken, då blir det väldiga applåder på ett årsmöte hos Amnesty.

När den forne svenske ordföranden (1970–1974) och internationelle generalsekreteraren (1980–1986) Thomas Hammarberg intog talarstolen på lördagen log han vördnadsfullt innan de rungande ovationerna till sist klingade av. Han log återigen och sade:

– Att besöka ett Amnestyårsmöte är som att komma hem.

Så talade han om framtida utmaningar i det globala arbetet för de mänskliga rättigheterna:

– Vi som arbetar med de här frågorna har väldigt lite tid att ägna åt att summera vad vi åstadkommit. Vi måste hela tiden blicka framåt.

– Vi har gjort enorma framsteg, fortsatte Thomas Hammarberg. Mänskliga rättigheter har blivit en internationell fråga. På område efter område har ett globalt system av samarbete vuxit fram, med resolutioner, kommittéer och domstolar. Samtidigt finns det frågor där arbetet med de mänskliga rättigheterna inte har nått ända fram.

Thomas Hammarberg uttryckte oro för tre områden som sannolikt kommer att prägla människorättssituationen i framtiden: Kriget mot terrorism, övervakningssamhället och framväxten av extrema rörelser i Europa. Alla dessa områden omgärdas av allvarliga politiska misslyckanden, poängterade han:

– Kriget mot terrorismen har inneburit ett dråpslag för människorättsarbetet. Det har lett till ännu mer terrorism och införandet av systematisk tortyr. Allt med godkännande från högsta ort i USA.

Den utbredda islamofobin och främlingsfientligheten leder till att allt fler människor diskrimineras runt om i den ekonomiska krisens Europa, varnade den tidigare Europarådskommissionären för mänskliga rättigheter.

Thomas Hammarberg kom också med förmaningar till årsmötet:

– När Amnesty vidgade sitt mandat till samtliga rättigheter uppstod ett prioriteringsproblem. Arbete med rättigheter kräver tyvärr prioriteringar. Därför tror jag att Amnesty tjänar mycket på att förstärka sin gamla profil – som kunniga och aktiva, alltid med pålitliga fakta till hands.

Man får inte låsa sig i interna policydiskussioner.

Text: Daniel Gyllenpistol

Vad tyckte du om årsmötet i Malmö?

Text: Andrea Pettersson Bild: Annie Beckman

Joseph Kafuka, 60 år, grupp 45 Ängelholm. Första årsmötet.

– Jag tycker att helgen har varit väldigt intressant men önskar man tog upp frågor som rör Afrika, hellre än till exempel sexarbetarpolicyn och Julian Assange. Jag tror på Amnesty och det är tack vare Amnesty jag kan leva i exil i Sverige.

Cecilia Wewel, 17 år. Ungdomsrådet, U37 Globala Gymnasiet, K-gruppen. Första årsmötet.

– Jättehäftigt! Men ganska långa pass, jag har svårt att ta in allting, samtidigt som det är jätteintressant. Det är häftigt att få vara med och påverka på det här sättet.

Åsa Fahlbeck, 75 år, distriktsombud i Östergötland. Tror det är 15:e årsmötet.

– Ett väldigt fint arrangemang. Jag önskar att man återgår till beredningsgrupper istället för påverkanstorg för att få mindre debatt i plenum. Det är roligt att folk är debattglada men det har tagit lite för lång tid.

Waseem Abbo, 18 år. Kampanjgruppen Malmö, Grupp U5 Lund, Lunds styrelse, Europeiska Ungdomskommittén. Första årsmötet.

– Fantastiskt, och så mycket som jag inte visste hur det gick till innan det hände, till exempel hur man röstar, hur man skriver en motion. Jag älskar demokratin och hur välorganiserat det är, man förlorar ingen tid.

Bo Lindblom, 84 år, Burmasamordnare och distriktsombud i Halland, Laholm. 46:e årsmötet.

– Det finns väldigt duktiga människor här, folk är mycket kunniga och kompetenta. Men jag hoppas det är sista gången med påverkanstorg. Det fungerar inte med över 200 personer, det blev kaotiskt.

Kvinnor demonstrerar utanför högsta domstolen i San Salvador 30 april 2013 med krav på att ”Beatriz”, en ung kvinna skulle få göra abort då hennes liv var i fara.

FOTO: AI

El Salvadors kvinnor i fokus

June Holmes från sekretariatet i London gästade årsmötet för att berätta om kvinnorättssituationen i El Salvador där totalt abortförbud råder.

I mars startade Amnesty International kampanjen ”Min kropp – Mina rättigheter” med syfte att uppmärksamma sexuella och reproduktiva rättigheter.

Under 2014 och 2015 gör organisationen en mängd punktinsatser där den oroande kvinnorättssituationen i El Salvador kommer att lyftas fram som ett exempel.

June Holmes ingår i det internationella sekretariatets centralamerikanska team och har under de två senaste åren undersökt situationen för kvinnor i El Salvador.

– Jag kände stark vämjelse när jag besökte landet, inledde June Holmes. Det sexuella våldet mot kvinnor är så utbrett att det är svårt att greppa.

Vissa beskriver situationen i El Salvador som ett ”kulturellt hat mot kvinnor”, där det vitt spridda våldet mot kvinnor betraktas som en ickefråga.

– Vi hörde bland annat talas om en kvinna som misshandlats under många år av sin man. Vid ett tillfälle så allvarligt att hon fick missfall på grund av våldet. När hon sökte hjälp hänvisades både hon och hennes man till äktenskapsrådgivning, berättade June Holmes.

Utöver det omedelbara fysiska och psykiska våld som kvinnor utsätts för i El Salvador, pekar Amnesty på landets hårda antiabortlagar som särskilt problematiska för den kvinnliga befolkningen.

– Grundsynen kring abort är starkt präglad av en religiös argumentering om moral, förklarade June Holmes.

I El Salvador likställs fostrets rätt till liv med kvinnans. Det spelar ingen som helst roll om graviditeten är oönskad eller om kvinnans liv är i fara. Ej heller om det ofödda barnet är en följd av våldtäkt eller incest.

Till och med läkare som hjälper kvinnor att utföra abort riskerar straffpåföljd, förklarade June Holmes. De anses medskyldiga till mord och kan, förutom att de förlorar sin läkarlegitimation, dömas till uppemot tolv års fängelse. Värst är det dock för kvinnorna:

June Holmes på årsmötet i Malmö.

FOTO: ANNIE BECKMAN

– Abort betraktas som ännu värre än mord. Det ses som mord på en anhörig. En kvinna som gör abort kan dömas till uppemot 50 års fängelse.

Jakten på kvinnor som utfört abort leder även till att kvinnor som får missfall under havandeskapet misstänkliggörs, speciellt om missfallet sker sent under graviditeten.

– De får all bevisbörda på sig och måste verkligen kämpa för att ”rentvå” sig, säger June Holmes.

Speciellt utsatta är de unga flickor som blivit gravida till följd av sexuella övergrepp.

– Flickor mellan tio och nitton år är den grupp som utsätts för flest övergrepp i El Salvador. Graviditeter är en väldigt vanligt konsekvens. Situationen för dem är oerhört svår. Vi har hört talas om våldtagna flickor som hellre äter insektsgift för att ta livet av sig än genomför abort.

De skuldbeläggs och matas med mängder av moraliska påbud, förklarade June Holmes.

Det är viktigt att förstå att landet befinner sig i ett efterkrigstillstånd, påpekade June Holmes. Landet är mitt uppe i en läkeprocess som började efter inbördeskrigets slut 1992. Konfliktens starka minnesbilder har gjort människor avtrubbade inför det våld och lidande som fortfarande pågår runt dem.

– El Salvadors regering lyssnar dock på det internationella samfundet. Detta är en bro Amnesty kan använda för att påverka politikerna i landet.

Text: Daniel Gyllenpistol

Stående ovationer för Thet Thet Aung

Tårar och stående ovationer, så avslutades årsmötet i Malmö 2014 när Thet Thet Aung, före detta politisk fånge från Burma, höll ett anförande.

En av världens mest hårdföra diktaturer har inte bara lämnat spår hos Thet Thet Aung och hennes familj, den har präglat hela hennes liv. Kampen för upprättelse fortsätter och Thet Thet Aung berättar om Burmas krokiga väg mot demokrati, kantad av upprepade brott mot grundläggande mänskliga rättigheter.

Thet Thet Aungs bröder var några av dem som deltog i de protester som senare kom att kallas ”8888-revolten” som inleddes 8 augusti 1988 mot den militärdiktatur som hade styrt Burma sedan 1962.

Protesterna spred sig över hela landet och hundratusentals människor gav sig ut på gatorna för att protestera. Själv var hon då bara 11 år men hade med egna ögon redan bevittnat den omänskliga behandling som oppositionella fick utstå. Hela familjen stödde upproret och man hade ständigt säkerhetstjänstens ögon på sig.

Protesterna ledde till val 1990 och Aung San Suu Kyis parti NLD, Nationella demokratiförbundet vann. Någon förändring blev det dock inte då militärregimen vägrade ge ifrån sig makten och tusentals oppositionella fängslades, varav en var Aung San Suu Kyi.

Thet Thet Aung satt själv i fängslad i fyra och ett halvt år efter att tillsammans med 37 andra studenter ha gripits under Saffransrevolutionen 2007. De dömdes till 65 års fängelse för att bland annat ha skickat e-post med protester till Rysslands och Kinas ambassader eftersom dessa länder stödde regimen. Fem medlemmar ur familjen fängslades och Thet Thet Aungs yngste son var då bara ett år gammal.

Thet Thet Aung på årsmötet.

FOTO: ANNIE BECKMAN

Thet Thet Aung frigavs den 13 januari 2012 vid den stora amnesti som omfattade 651 politiska fångar. Sedan dess kämpar hon på heltid för att de omkring 30 kvarvarande politiska fångarna ska släppas och kunna bli politiskt aktiva igen.

Att vara politisk fånge och dessutom kvinna gjorde fängelsetiden extra hård för Thet Thet Aung och hennes familj. Politiska fångar flyttades till olika fängelser runt om i landet för att på så vis göra det svårare och mer kostsamt för anhöriga att besöka dem. Kvinnorna i fängelset är färre än männen och mer utsatta. Thet Thet Aung fick inte tillgång till mensskydd och berättar att hon ofta blev genomsökt inpå bara kroppen av påstådda säkerhetsskäl.

– Jag fick bara träffa mina anhöriga 30 minuter en gång i månaden, andra fick träffa sin familj varannan vecka. Cellen var cirka tre meter bred, det var dålig ventilation och jag var inlåst 20 timmar om dygnet, säger hon.

Tiden har fortfarande inte läkt de djupa såren efter fängelsetiden och Thet Thet Aung kan inte hålla tillbaka tårarna när hon mottar publikens stående ovationer.

Text: Andrea Pettersson

Beslut i korthet

■ Trots att 43 personer röstat för och ingen röstat mot på påverkanstorget antogs inte förslaget om att en motionskommitté ska bildas för att bereda motioner inför årsmötet. Då det handlade om en stadgeändring krävdes två tredjedelsmajoritet och efter skriftlig omröstning fick förslaget bara stöd av 63 personer medan 38 var emot.

■ En motion från Leif Elinder om att ”svenska Amnesty aktivt verkar för att Sverige erbjuder Edward Snowden politisk asyl” avslogs då Snowden anses ha skydd i Ryssland.

■ Årsmötet beslöt att valen nästa år ska genomföras online för att öka antalet medlemmar som deltar i valet.

■ Årsmötet beslöt att svenska Amnesty ska verka för att arbetet med Nordkorea ges större prioritet.

■ Frågan om sänkt medlemsavgift för pensionärer lovade styrelsen se över till nästa årsmöte.

■ Styrelsens ledamöter ska inte arvoderas.

■ Bo Lindbloms motion om att arbetet med dödsdömda i USA ska ses över fick bifall.

■ Det blev avslag på Leif Elinders krav på oberoende granskning av styrelsens agerande kring årsmötesbeslut om Julian Assange och Guantánamofångar.

Styrelser

Sektionens styrelse:
Ordförande för perioden 2014–2016: **Sofia Halth.** Kassör 2013–2015: **Maria Eklund.** Ordinarie ledamöter 2013–2015: **Elisabet Stålhane, Karin Linkhorst.** Ordinarie ledamöter 2014–2016: **Lars Gäfvert** (nyval), **Amanda Jackson** (nyval), **Tora Törnqvist** (omval). Ordinarie ledamot 2014–2016: **Maria Granefeldt** (nyval). Suppleanter 2014–2015: **Anders Hällbom** (nyval), **Erik Thornberg** (nyval).

Amnestyfondens styrelse:
Ordinarie ledamöter för perioden 2013–2015: **Lisa Dahl, Bodil Hansson, Martin Johanson, Nadia Yousri.** Ordinarie ledamöter 2014–2016: **Ernesto Katzenstein** (omval), **Anneli von Wachenfeldt** (omval), **Anna Åkerlund** (omval). Suppleanter för perioden 2014–2015: **Gunnar Andersson** (nyval), **Felicitas Falck** (nyval), **Hans-Åke Henriksson** (nyval).

Granskningskommittén:
Ordinarie ledamöter 2014–2015: **Anna Dahlbäck** (omval), **Bengt G Nilson** (omval), **Hanna Roberts** (nyval). Suppleant 2014–2015: **Lisa Rönnlund** (nyval).

Kolonin många vill glömma

»Tyst territorium.
Sju reportage om Västsahara«
Fredrik Laurin och Lars Schmidt
Atlas

»Västsahara. Europas sista koloni i Afrika«
Lena Thunberg
Föreningen Västsahara

Läst & Sett

E-post:
lastochsett@amnesty.se

Hösten 1975 låg diktator Francisco Franco för döden och fascismens epok i Spanien, som hade varat sedan republikens nederlag i inbördeskriget 1939, närmade sig slutet. I Afrika pågick den sista fasen i den avkolonialisering som hade skjutit fart 1960. Det var då Storbritanniens dåvarande premiärminister Harold Macmillan höll sitt berömda tal om den förändringens vind som svepte fram över Afrika. I juni 1975 hade Portugal lämnat sin koloni Moçambique och den 11 november var det portugisiska styret i Angola över även om freden skulle dröja ytterligare ett kvartssekel.

Denna dramatiska höst skulle också Spanska Saharas öde avgöras. Spanien hade varit en kolonialmakt och på 1880-talet tillerkänts kontroll över ett område öken i Sahara söder om Marocko. Området har dock rikedomar som fosfat och dessutom goda fiskevatten och i framtiden kan det också bli fråga om olja. Bland befolkningen i området fanns förespråkare för självständighet och 1973 bildades Polisario. Området fanns på FN:s lista för kolonier och i den bästa av världar borde gången vara att de som tillhör befolkningsgruppen som fanns innan kolonialmakten anlände får bestämma sin framtida status.

Marocko, en nära allierad till USA och Frankrike, såg dock hösten 1975 en chans att utvidga sitt territorium. Kung Hassan II hade först låtit Marocko tillsammans med Mauretanien, som också gjorde anspråk på området, pröva den legala vägen hos ICJ, den internationella domstolen, i Haag som ska lösa konflikter mellan stater. I oktober 1975 konstaterade ICJ att det hade funnits kontakter på 1800-talet mellan befolkningen i Spanska Sahara och sultanen i Marocko men dessa var inte av den omfattningen att Marocko kunde sägas ha rätt till den spanska kolonin.

Kung Hassan II gav i ett radiotal den 5 november 1975 order om att ”Den gröna marschen” skulle inledas. 350 000 civila marockaner gick med marockanska flaggor och kungaporträtt in över gränsen. De följdes av armén och de kommande veckorna började Spanien avveckla sitt kolonialstyre och trots försäkringar om försvar för det sahariska folkets rättigheter hade Marocko och Mauretanien i hemliga möten fått klartecken att ta över området. Mauretanien avbröt sin ockupation 1979 medan Marocko fortsätter att behärska större delen av Västsahara. Polisario utropade 1976 en republik, SADR, som är en av medlemmarna i Afrikanska unionen och erkänns av ett 80-tal länder. En majoritet i svenska riksdagen uttalade den 15 november 2012 stöd för svenskt erkännande.

År 1991 ingicks vapenvila mellan Marocko och Polisario och en FN-styrka, Minurso, började förbereda en folkomröstning. Vapenvilan består men folkomröstningen har förhalats av Marocko som fortsätter plundra ett ockuperat land på dess rikedomar. 150 000 marockanska soldater bevakar den mur som har byggts i öknen och i flyktinglägren i Tindouf i Algeriet har västsaharier väntat i snart 40 år på att få återvända hem. En gång per år, nu senast i april, brukar Amnesty och andra människorättsorganisationer kräva att Minurso ska få mandat att övervaka även mänskliga rättigheter men varje gång säger FN:s säkerhetsråd nej då Frankrike har vetorätt.

Med tanke på att Västsahara är en bortglömd konflikt är det ytterst välkommet med ny litteratur i frågan. Fredrik Laurin och Lars Schmidts bok *Tyst territorium* är ett mästerverk då de kombinerar historisk bakgrund med grävande journalistik kring handel från ockuperat land. Här handlar det om tomater, omega-3, fosfat, borrhålsriggar, fiskefartyg från Sverige och svenska pensionsfonder. Dessa kapitel varvas med ett resereportage från en turistresa i området, en resa som inte är en vanlig turistresa utan innehåller dramatiska möten, övervakning och förstahandsintryck från platser dit journalister inte är välkomna. Lägg därtill ett väldigt starkt porträtt av Rabab Amidane, den unga västsahariska kvinna som för några år sedan blev konfliktens ansikte i svenska medier.

Västsahara. Europas sista koloni i Afrika av Lena Thunberg är en detaljerad genomgång, rikt illustrerad med fantastiska bilder, inte minst av det smutsiga spel som har pågått sedan 1991 då Minurso gav förhoppning om en lösning på konflikten. Lena Thunberg är också redaktör för tidskriften Västsahara och har under flera decennier varit en viktig opinionsbildare. Det finns en risk att solidariteten gör att kritiska frågeställningar undviks. Promarockanska grupper i Sverige har till exempel länge hävdat att Polisarios siffra på 160 000 flyktingar i lägren i Tindouf är överdriven. Eftersom siffran är konstant år efter år skulle jag gärna se en analys kring den frågan.

Ulf B Andersson

En bortglömd kongress

»Europas svaga hjärta.
Från Haag 1948 till Budapest 2014«
Annika Ström Melin
Dialogos Express

Så krossades EU-drömmen är rubriken för EU-vännen Olle Svennings skoningslösa uppgörelse med utvecklingen i EU, publicerad på ett uppslag i Aftonbladet Kultur den 19 maj mitt under valkampanjen till de 751 platserna i EU-parlamentet. Svenning beskriver hur socialt förfall och en demokratisk kris sprider sig inom EU-området där han pekar på hur trojkans (EU-kommissionen, Europeiska centralbanken och IMF) politik tvingar länder att montera ner välfärdssystem.

Resultatet av valet till Europaparlamentet den 25 maj var knappast entydigt. I vissa länder backade extremhögern och högerpopulister men i flera tunga länder blev det framgångar för partier som är skeptiska mot europeiskt samarbete, fri rörlighet för andra länders arbetskraft och allmänt främlingsfientliga.

För anhängare av ett Europa som går i federal riktning så är det dock mycket som går i fel riktning detta år. Engelsmän som lägger sin röst på UKIP och drömmer om en folkomröstning om utträde ur EU, skottar som hoppas bli en egen stat i höst och ett Katalonien som mot den spanska regeringens vilja ska rösta om självständighet. Lägg därtill ”folkrepubliker” i östra Ukraina där makten idag växer ur en kalasjnikov för att slippa EU.

Annika Ström Melin, en av Sveriges mest kunniga EU-journalister, gör i sin nya bok *Europas svaga hjärta* en djärv djupdykning ner i historien. Hon för läsaren tillbaka till en bortglömd kongress som hölls i nederländska Haag i maj 1948. Här skulle drömmarna som hade utvecklats under andra världskrigets motståndskamp realiseras. Motsättningarna mellan ”federalister”, som ville ha en federation med gemensam europeisk författning och ”unionister”, som förespråkade samarbete mellan självständiga nationer var dock stor och den motsättningen finns i allra högsta grad kvar idag. Det är fascinerade att läsa Ström Melins beskrivning av de ideologiska debatterna efter krigets slut. ”Bakom viljan att skapa ett mer enat Europa stod verkligen inte bara en politisk elit, utan en brokig samling engagerade medborgare: italienska socialister, belgiska liberaler, franska syndikalister, brittiska affärsmän, en österrikisk adelsman, tyska kristdemokrater och många andra”, skriver hon.

I samband med Haagkongressen samlades 40 000 människor på Damtorget i Amsterdam för ett massmöte där bland annat ett nytt musikstycke *Ett enat Europa* framfördes. Kongressen slutade med en kompromiss och de kommande åren skulle arbetet med europeisk enighet gå trögt. Ström Melin beskriver den skepsis som under årtionden fanns i Sverige mot Europakonventionen och den Europadomstol för mänskliga rättigheter som inrättades på 1950-talet. Vid sidan av Europarådet utvecklades Kol- och stålunionen 1957 till EEC, föregångaren till dagens EU. ”På den gemensamma marknaden behövdes inga regler för mänskliga rättigheter”, konstaterar Ström Melin, där handlade det om fri rörlighet.

Så länge det kalla krigets järnridå delade Europa så var drömmen om ett enat Europa en illusion. Idag handlar diskussionen istället om hur långt österut EU kan sträcka sig, vilket Ukrainakrisen påminner oss om.

Den andra delen av boken ägnas åt EU:s svagheter när det gäller ett land där demokratiska grundregler är på väg att avskaffas. Ström Melin reser till Ungern där högernationalistiska Fidesz och fascistiska Jobbik har en stabil majoritet bakom sig.

”Ungern är ingen koloni!” ropar premiärminister Viktor Orbán till sina anhängare och likställer EU-byråkrater med sovjetiska ”apparattjik”. EU har hittills varit tandlöst i frågan om Ungern och när delar av domarkåren av politiska skäl skulle bytas ut för att passa regeringen så handlade EU:s kritik om åldersdiskriminering!

Min enda kritik mot denna pedagogiska, tänkvärda och välskrivna bok är att en notapparat hade varit på plats.

Ulf B Andersson

I korthet:

BOK: »Gräset är alltid grönare i Brasilien. En resa genom världens bästa fotbollsland«
Henrik Brandão Jönsson
Förlag: Offside Press

Under sommaren 2014 kommer världens uppmärksamhet att riktas mot Brasilien, där fotbolls-VM för herrar avgörs under juni och juli. Den som vill förbereda sig inför mästerskapet kan med fördel läsa Henrik Brandão Jönssons bok. I nio utmärkta reportage lotsas vi genom brasiliansk fotboll och det brasilianska samhället, förr och nu.

Vi får bland annat möta Moacir Barbosa, målvakten som i VM-finalen 1950 släppte in två mål mot Uruguay och i princip ensam hölls ansvarig för att Brasilien inte vann den VM-titel som hela nationen tagit för given (och börjat fira långt innan finalmatchen spelats). Trots en enastående karriär och status som en av Brasiliens bästa målvakter genom alla tider levde Barbosa resten av sitt liv som hånad och bespottad och dog utblottad år 2000. I kapitlet får vi även följa hans vänners kamp för en värdig gravplats efter hans död.

Allt och alla skildras genom författarens egna upplevelser, åsikter och värderingar – som han dessutom inte gör minsta ansträngning att dölja.

Mats Engman

BOK: »Denis Mukwege. En levnadsberättelse«
Berthil Åkerlund
Förlag: Weyler

År 1999 grundade den kongolesiske läkaren Denis Mukwege Panzisjukhuset i Bukavu i östra delen av Demokratiska republiken Kongo med stöd av Sida, Läkarmissionen och Pingströrelsen. Numera är han en världskändis och den som har hört honom tala imponeras av hans lågmäldhet, knivskarpa analyser och hans oförtröttliga engagemang för de bortglömda offren för det krig som har pågått i snart 20 år. Berthil Åkerlund lyckas väl i sin bok att låta Mukwege berätta om sitt livs historia från födelsen i det belgiska Kongo år 1955 fram till nutid. Mukwege har själv periodvis tvingats fly östra Kongo och vid flera tillfällen har det varit ren tur att han inte har dödats. Boken är också en läsvärd skildring av den moderna kongolesiska historien och de konflikter som har hemsökt landet sedan 1960.

Ulf B Andersson

Läst & Sett

En klassiker som inte längre chockerar

»En pojkes egen historia«
Edmund White
Översättning: Thomas Preis
Modernista

Tonen i historien sätts snabbt. I vad som får förmodas vara författarens egna minnen från ungdomen blir vi presenterade för Edmund, en femtonårig pojke som har svårt att leva upp till sin despotiske fars förväntningar. Pojken är för tanig, på tok för känslosam och flaxar dessutom fjolligt med händerna när han talar. Snart har Edmund ingått en pakt med en yngre pojke och de har sex med varandra. Inte för att de är kära eller tycker så särskilt mycket om varandra. Inför varandra erkänner de inte ens att de tänder på killar. De ligger med varandra för spänningens skull.

Till en början blir man överraskad av hur 15-åringens sexuella funderingar och handlingar beskrivs utförligt. Allt eftersom historien lider börjar man dock undra om det verkligen är minnen av en pojkes pubertala tankar som beskrivs eller om det är den vuxne författaren som tar i från tårna för maximal effekt.

Edmund som växer upp i 1950-talets USA betvivlar aldrig att homosexualitet är en sjukdom och med tiden söker han sig självmant till psykolog för att bli ”frisk”, men ger till slut upp försöken. Istället hämnas pojken på sin far och resten av sin oförstående omgivning genom sluga sexuella erövringar på egna villkor. För att vinna någon slags makt. Boken kom första gången ut 1982 och betraktas idag som en klassiker. Då var den antagligen provocerande och viktig genom att att någon tilläts beskriva sin homosexualitet på ett så uppriktigt sätt. Idag spränger boken knappast några gränser men den påminner om en tid och ett samhälle där homosexuella ansågs vara asociala, sjuka eller till och med kommunister! Inget samhälle att sakna.

Andreas Boström

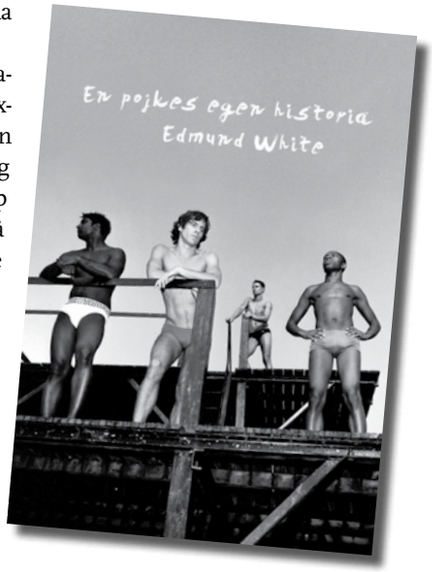

Debatt

Skriv till Amnesty Press!
Box 4719, 116 92 Stockholm

Ett personligt dilemma

Vid årsmötet i Malmö framträdde Thet Thet Aung från Burmas Generation 88. Hon berättade om politiska fångar som ännu inte frigivits, om nya gripanden, om nya fall av tortyr, om behovet av rehabilitering för frigivna fångar. Kort sagt: hon bekräftade den bild av läget som jag har försökt förmedla genom att sprida uppgifter från andra källor än Amnesty.

Hennes deltagande vid årsmötet ställde mig inför ett ovanligt dilemma.

Så här är det:

Efter munkarnas demonstrationer 2007 dömdes året därpå fem kvinnor till 65 års fängelse för deltagande i demonstrationerna – Thin Thin Aye, Thet Thet Aung, Sandar Min, Nilar Thein och Mar Mar Oo. Endast en av dem, Thin Thin Aye, adopterades av Amnesty inom programmet *Individuals At Risk*. De hade dock alla dömts för samma ”brott”, till samma straff, vid samma rättegång. Jag försökte förgäves få igenom att hela gruppen skulle adopteras. Men endast Thin Thin Aye förblev ett så kallat ”emblematic case” enligt gällande regler och prioriteringar, beslutade i demokratisk ordning.

Jag bröt då mot regelverket, skrev på egen hand vädjanden som tog upp alla fem fallen - och uppmanade alla Burma-grupper att göra detsamma. En del av er kanske minns det. Jag gjorde en särskild affisch med bilder på alla fem, och jag använde den bland annat i MR-undervisning på gymnasieskolor. Det var så kallad civil olydnad...

Skulle jag nu berätta det här för Thet Thet Aung? Det skulle framställa Amnesty i en mindre positiv dager. Det skulle också kunna tolkas som att jag ville skryta med mina egna insatser. Men om jag pratade med henne kunde jag inte gärna helt förtiga det. Efter att jag hälsat på henne och presenterats som sektionens Burma-samordnare sökte jag inte upp henne igen. Jag hoppades komma på en lösning av mitt dilemma, men jag hittade ingen.

Efter sitt tal vid mötet på söndag eftermiddag fick Thet Thet Aung stående ovationer. Och långvariga. Det var Amnestys senkomna insats för hennes fall. Det märktes att hon blev rörd. Och där stod jag som ett fånigt offer för motstridiga känslor. Jag gör nog klokast i att inte närmare beskriva vad jag tänkte.

Låt mig bara konstatera att ännu en gång har Amnesty visat upp en tidigare fånge vars fall inte togs upp när det bäst behövdes.

Bo Lindblom, Burma-samordnare

Till Minne av Danne Grundin

Vår nära vän och kollega sedan många år, Danne Grundin, avled den 13 mars efter en kort tids sjukdom. Danne inledde sitt engagemang i Amnesty i en ungdomsgrupp i Linköping och som aktiv i aktionsgruppen mot dödsstraff, AMD, i början av 1980-talet. Några år senare blev han anställd på sekretariatet där hans första uppdrag var att arbeta med medlemsregistret.

Under de 25 år som Danne arbetade för Amnesty har hans arbetsuppgifter omfattat många olika områden. Under årens lopp samlade han enorma kunskaper om Amnesty. Han kunde allt om organisationen; enskilda motioner, årsmöten långt tillbaka i tiden, resolutioner till internationella rådsmöten och allt som rörde Amnestys utveckling genom åren, såväl i den svenska sektionen som i vår internationella rörelse.

I slutet av 1990-talet tillträdde Danne som kontorschef, han blev då ett ovärderligt starkt och viktigt stöd åt generalsekreteraren och vid en senare omorganisation blev han chef för avdelning 3 (Resurser och organisation).

Danne var inte bara sekretariatets uppslagsbok, han var också en omtyckt kollega, uppskattad inte bara för sina enorma kunskaper om Amnesty utan också för sin fantastiska analytiska förmåga och inte minst sin varma underfundiga humor.

Ingen kunde hålla tal som Danne. När en kollega skulle firas eller tackas av var Danne ofta den givne talaren. Hans förmåga att fånga personligheter, minnas detaljer och anekdoter var enastående. Talen var varma, mycket roliga och väldigt uppskattade. Det sista talet han höll var för Lise Bergh, när hon i januari 2014 skulle gå i pension efter sju år som generalsekreterare – ett fullkomligt lysande tal!

Danne, vi har haft många roliga stunder tillsammans med dig och har många, många varma minnen. Du lämnar ett enormt tomrum efter dig. Inte bara som sekretariatets främste kunskapsbank, utan också som vän och kollega. Vi saknar dig oerhört!

Andrea Bodekull
Bob Velucci
Elisabeth Löfgren
Personalen på sekretariatet

MED ETT KNAPP-TRYCK KAN DU GÖRA SKILLNAD. BLI SMS-AKTIVIST!

SKRIV **AKTIVIST START** SAMT DITT **FÖR- OCH EFTERNAMN** I ETT SMS OCH SKICKA TILL 72 970

Du får ett sms varannan vecka som berättar om en aktuell aktion som du kan svara på. Ditt namn läggs då till ett färdigskrivet vädjande som skickas vidare till berörda makthavare. Avsluta din prenumeration genom att skicka **aktivist stopp** till 72 970. Varje sms kostar 5 kronor att ta emot.

STATERNA, FÖRETAGEN OCH DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA- HUR NÅR VI RÄTTVISA?

Välkommen till ett seminarium om de juridiska gapen som försvårar ansvarsutkrävande av företag.

Tisdag 10 Juni kl. 09.00-12.00 på Postmuseet
Lilla Nygatan 6, Stockholm

Hela programmet och anmälan på amnesty.se/abg
o.s.a. senast 4 juni.

Köp en lott nu – du får ett presentkort som tack

Varje månad har våra lottköpare chans att dela på vinster värda många miljoner. Samtidigt bidrar de till att vi kan skänka hela vårt överskott till Amnesty och övriga organisationer som vi stödjer.

Resor, ny bostad, en bättre värld… alla har vi våra drömmar. En del av dem går att köpa för pengar, andra kräver ett socialt engagemang. Med en lott i PostkodLotteriet har du chans att uppfylla både dina egna och dina medmänniskors önskningar.

Du får ett presentkort värt 300 kr
Gå in på postkodlotteriet.se/vinstchans och köp en lott eller utöka det antal lotter som du redan har. Gör det inom 7 dagar så får du ett presentkort värt 300 kr som du kan använda i över 100 butiker, hotell, restauranger och upplevelseföretag.

Köp en lott på postkodlotteriet.se/vinstchans

SVENSKA POSTKOD LOTTERIET

STORT TACK FÖR ÅRSMÖTET I MALMÖ!

STYRELSENS HÖRNA

För mig, både personligen samt i min roll som styrelseledamot, är årsmötet demokrati i görningen! De dagar då vi tillsammans avgör de stora frågorna och arbetar oss fram till lösningar på problem, men även där vi får en chans att umgås och att fira framgångar. Årsmötet i Malmö hade flera stora och viktiga frågor att avhandla, till exempel förslaget på sexarbetespolicy från vårt internationella sekretariat (IS), samt en motion om huruvida styrelsen borde arvoderas eller inte. Utöver dessa fanns även motioner som behandlade allt från Edward Snowden och Nordkorea till utlokalisering av IS och arbetet mot dödsstraffet i USA. Dessutom röstade årsmötet igenom förslaget att införa onlineval av förtroendevalda vid nästa årsmöte.

Det fanns även frågor som blev större än vi från styrelsen hade trott, bland annat frågan om medlemsavgiften där vi föreslog oförändrad avgift. På Påverkanstorget kom det dock ett förslag om en lägre avgift för de över 65 år (precis som för de under 20 år) och detta kom att diskuteras såväl på Påverkanstorget som i plenum. Beslutet blev en oförändrad avgift, men styrelsen kommer att till årsmötet 2015 återkomma med ett resonemang kring medlemsavgiften samt information om vad en delbetalande medlemsavgift även för de över 65 år kan innebära ekonomiskt. På så sätt kan vi gemensamt komma fram till ett klokt beslut.

Förslaget om en sexarbetespolicy har engagerat många medlemmar och även fått uppmärksamhet i media. På årsmötet hölls ett seminarium kring frågan där vi redogjorde hur processen för förslaget sett ut och gick igenom det remissvar som skickats in till IS. Frågan debatterades livligt i plenum där några tyckte att Amnesty inte borde ha en policy alls på det här området medan andra lyfte att det utan policy kan bli svårt att arbeta mot de MR-kränkningar som sker i samband med försäljning av sex, men att en sådan policy bör ha andra utgångspunkter. Ingen talade för förslaget i sin nuvarande form. Ett något språkligt ändrat förslag från det som styrelsen lagt fram röstades slutligen igenom. Styrelsen har i och med detta fått ett mycket tydligt medskick till de diskussioner vi kommer att föra internationellt och jag känner mig stolt att vi lyckats komma till beslut i denna svåra fråga!

En fråga som jag funderat på efter årsmötet är mångfald. Hur ser det egentligen ut i vår organisation, hur arbetar vi idag aktivt med vår mångfaldspolicy? I plenum kom könsfördelningen bland oss förtroendevalda att diskuteras. En viktig fråga och som det ser ut nu är könsfördelningen skev (i sektionsstyrelsen finns tre män och sju kvinnor). Hur kommer det sig? Bör vi införa könskvotering bland våra förtroendevalda? Styrelsen saknar även ledamöter med exempelvis utländsk bakgrund eller som definierar sig som transperson, något kvotering inte skulle avhjälpa. Amnesty arbetar för allas lika värde och rättigheter, hur kan vi gå före och vara en förebild gällande mångfald? Hur kan vi få fler att känna sig hemma i vår organisation? Jag har tyvärr inte svar på dessa frågor, men jag tar dem med mig in i ett nytt styrelseår. Styrelsen ser fram emot att fortsätta utveckla sitt arbete för att öka mångfalden inom rörelsen.

Du som har idéer för en ökad mångfald får gärna höra av dig och har du konkreta förslag på mångfald bland de förtroendevalda så hör av dig till vår nyvalda valberedning! Tillsammans kan vi göra skillnad, inom såväl som utanför organisationen!

KARIN LINKHORST
SEKTIONSSTYRELSEN

Födelsedagstårta under uppskärning vid årsmötet.

Burma:

Greps efter att ha delat ut flygblad

Movement for Democracy Current Force, MDCF, är en organisation som är kritisk mot regeringen i Burma (Myanmar). Dess ledare Ko Htin Kyaw greps den 5 maj sedan han i Burmas största stad Rangoon hade hållit ett tal och spridit flygblad där kritik riktades mot regeringen. Han hotas av åtal för brott mot paragraf 505 (b) som handlar om uppvigling till brott mot staten eller allmänt lugn. Den 9 maj greps MDCF-medlemmarna Ko Tin Maung Kyi och Ko Zaw Win när de delade ut flygblad i stadsdelarna Bahan och Tammwe i Rangoon. I flygbladen uppmanades regeringen att avgå. Amnesty är bekymrat över att fredliga aktivister fortsätter att gripas i Burma.

Amnesty betraktar de nu gripna MDCF-medlemmarna som samvetsfångar och kräver att de omedelbart och villkorslöst friges.

Fatta Pennan

Skriv till
Thein Sein
President's Office
Nay Pyi Taw
Republic of the Union of Myanmar

Your Excellency,

May I draw Your Excellency's attention to my concerns regarding the recent arrests of Ko Htin Kyaw, Ko Tin Maung Kyi and Ko Zaw Win.

I call for them to be released immediately and unconditionally and for all charges against them to be dropped.

I also urge Your Excellency to ensure that, pending their unconditional release, Ko Htin Kyaw, Ko Tin Maung Kyi and Ko Zaw Win are not tortured or otherwise ill-treated, and that they have access to lawyers of their choosing and to visits from family members.

Furthermore, I call for all laws which restrict the right to freedom of expression to be repealed or else amended, in order to comply with international human rights law and standards.

In closing, I demand that all prisoners of conscience in Myanmar be released immediately and unconditionally, and that the charges against all those who have been arrested solely for the peaceful exercise of their right to freedom of expression be dropped.

Respectfully yours,

Datum: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 24 juni.

Saudiarabien:

Aktivist greps under rättegång

Den saudiarabiske människorättsadvokaten Waleed Abu al-Khair greps den 15 april inför sittande rätt. Han är en samvetsfånge och riskerar tortyr. Waleed Abu al-Khair står inför rätta inför en specialdomstol för att bekämpa terrorism i huvudstaden Riyadh och domaren har vägrat avslöja varför Waleed Abu al-Khair greps den 15 april. Nästa rättegångsdag är 28 maj. Waleed Abu al-Khair uppges befinna sig i isoleringscell i fängelset al-Hair i Riyadh. Han ska ha tillåtits ringa ett kort samtal till sin hustru, Samar Badawi, som väntar parets första barn i juni.

Åtalspunkterna handlar om att ha bildat en organisation utan tillstånd, olydnad mot härskaren och deltagande i bildandet av en annan icke erkänd organisation.

Waleed Abu al-Khair är en av Saudiarabiens främsta människorättsadvokater och leder ”Monitor of Human Rights in Saudiarabia”. Han har försvarat många offer för människorättskränkningar. År 2012 tilldelades han Palmepriset men hans hustru fick hämta priset då han inte själv kunde resa ut från Saudiarabien.

Skriv till
King and Prime Minister
King Abdullah bin Abdul Aziz Al Saud
The Custodian of the two Holy Mosques
Office of His Majesty the King
Royal Court, Riyadh
Saudiarabien
Fax: +966 11 403 3125
(det kan vara svårt att komma fram)

Your Majesty,

Allow me to express my concerns for human rights lawyer Waleed Abu al-Khair who was detained on 15 April following a court hearing of his ongoing trial.

I urge that he be released immediately and unconditionally as he is a prisoner of conscience, held solely for peacefully exercising his rights to freedom of expression, association and assembly.

I also ask for information as to his current legal status and why he was arrested.

Finally, I urge Your Majesty to ensure that he is protected from torture and other ill-treatment, is taken out of solitary confinement and is granted regular visits from his family and legal representatives.

Respectfully yours,

Datum: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 24 juni.

USA:

Charles Finney begär nåd

Den 60-årige Charles Finney greps i januari 1991 sedan Sandra Sutherland, som bodde i samma bostadskomplex i Tampa i Florida, hade hittats mördad. Charles Finney dömdes för överlagt mord den 18 september 1992. Han nekade till anklagelsen och juryn var oenig men fällde honom med nio röster mot tre. Det fanns vittnesmål som gick emot åklagarens plädering och det fanns inga bindande bevis.

Charles Finney har fortsatt att bedyra att han inte är skyldig till mordet. Hans fall ska nu tas upp av benådningsmyndigheterna i Florida. Om hans ansökan om nåd avslås brukar ett datum för avrättning fastställas efter att förhandlingen är avslutad. Florida stod förra året för 20 procent av avrättningarna i USA. Hittills i år har 20 personer avrättats i USA, varav fem i Florida.

Sedan 1973 har 144 dödsdömda fångar frigivits i USA sedan de befunnits oskyldiga. 17 procent av dessa fångar hade dömts i Florida.

Skriv till
Governor Rick Scott
Office of the Governor, The Capitol
400 S. Monroe St.
Tallahassee, FL 32399-0001
USA
Email: Rick.scott@eog.myflorida.com

Dear Governor Scott,

I wish to take this opportunity to express my concerns as regards the case of Charles Finney.

While I understand the seriousness of the crime and its consequences, I am concerned that the case against Charles Finney is circumstantial and indeed, in his closing arguments, even the trial prosecutor stated that, without doubt, the case was based on circumstantial evidence. Moreover, the jury was divided on the sentence.

I am also concerned that the prosecution failed to disclose certain information to the defence, and this information could have been significant for the defence to have pursued.

Consequently, to avoid a miscarriage of justice, I call for Charles Finney to be granted clemency.

Respectfully yours,

Datum: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 24 juni.

Ovanstående vädjandebrev finns också på amnestypress.se
(längst upp i högra hörnet)

Har du sett vår nya hemsida?

Här hittar du aktuella nyhetsartiklar och reportage liksom kulturmaterial. På hemsidan finns också gamla nummer av papperstidningen.

Adressen är enkel: amnestypress.se

VARFÖR MÖRDADES NOXOLO?

Tidigt på påskdagen i april 2011 mördades Noxolo Nogwaza, en 24-årig lesbisk kvinna i Sydafrika. Hon var på väg hem från en utekväll med vänner. Våldtagen, misshandlad och knivhuggen dumpades hon i ett avloppsdike och lämnades att dö.

Noxolo attackerades på grund av sin sexuella läggning. Tre år efter hennes död har fortfarande inga framsteg gjorts i mordutredningen och den eller de skyldiga är fortfarande på fri fot.

Agera för att stoppa hatbrotten mot homosexuella!
Mänskliga rättigheter gäller alla, alltid. Du kan hjälpa oss att sprida vårt budskap. Tillsammans kan vi se till att alla får bestämma över sin kropp.

Beställ ditt eget material på amnesty.se/agera

AMNESTY INTERNATIONAL

BESTÄLLNINGSKUPONG

Amnesty har ändrat utgivningsdatum för årsrapporten. För att den ska ha större aktualitet kommer den fortsättningsvis att publiceras i februari i stället för i maj. Nästa årsrapport kommer därför först 2015 men kommer att täcka hela perioden sedan senaste rapporten.

☐ Ja, jag beställer svenska sektionens årsredovisning 2012
Vi skickar den mot portokostnad.

☐ Ja, jag vill prenumenera på Amnesty Press
4 nr per år kostar 160 kr. Skicka mig ett inbetalningskort. Som medlem får du Amnesty Press automatiskt.

FÖR- OCH EFTERNAMN:

ADRESS:

POSTNUMMER OCH ORT:

TELEFONNUMMER:

Beställ via e-post: distributionen@amnesty.se eller skicka in kupongen i ett kuvert till Amnesty International, svarspost 110 610 800, box 4719, 116 92 Stockholm

Posttidning B
Avsändare:
Amnesty International
Box 4719
116 92 Stockholm

Begr. eftersändning
Vid definitiv eftersändning återsänds försändelsen med den nya adressen på baksidan (ej adressidan).

Krönika

Det onödiga lidandet för Nepals kvinnor

Kvinnor i Nepal på vandring.

FOTO: ELISABETH LÖFGREN

Efter en skakig flygtur med Buddha Air landar vi på Janakpurs flygplats i 38-gradig värme. Jag ska resa runt med en grupp journalister i sydöstra Nepal och intervjua kvinnor med livmoderframfall, något som drabbar kvinnor i Nepal i betydligt högre utsträckning än i andra länder. Enligt den nepalesiska regeringen rör det sig om 600 000 men i verkligheten kan det handla om drygt två miljoner kvinnor. Med hjälp av pengar från Svenska Postkodlotteriet har Amnesty i Nepal startat en kampanj för att få regeringen att agera.

Under färden noterar jag att de män jag ser, på eller vid sidan av vägen, antingen färdas på oxkärror, motorcyklar eller cyklar, om de inte sitter i skuggan vid vägkanten och pratar med andra män. Kvinnorna däremot vandrar till fots, oftast med tunga bördor på huvudet och småbarn vid sin sida. Bilden förstärks under vår resa och är också en av förklaringarna till varför livmoderframfall är så utbrett i Nepal.

Vi åker på smala vägar och uttorkade flodbäddar till vår första by. Där träffar vi Rita Mahato som arbetar för den nepalesiska kvinnorättsorganisationen WOREC. Hennes engagemang för kvinnors rättigheter är brinnande, vilket får sin förklaring när hon berättar sitt livs historia. Liksom flera av de andra kvinnor vi intervjuar giftes hon bort som 13-åring. Hon födde sitt första barn när hon var 14 år. Svärföräldrarna misshandlade henne och när hon rymde hem till sina föräldrar fick hon veta att hon inte längre ”tillhörde” dem. Sedan åtta år är hon WOREC:s representant i byn.

Vi får höra hur kvinnor behandlas som ägodelar, de utför allt tungt arbete i hushållet, sköter husdjuren, samlar ved och hämtar vatten i tunga vattenkrus långt bort från hemmet. De blir tidigt gravida och när det är dags att föda sker det i ett uthus, de anses ”orena” och sätts på näringsfattig svältkost bestående av gröt gjord på svartsocker. Efter sex dagars isolering tvingas de ut på fälten igen.

Tidiga och täta barnafödslar och det orimligt hårda arbetet är orsaken till att så många, även unga kvinnor, drabbas av livmoderframfall. När livmodern börjar lossna krävs att en prolapsring sätts in. Har det gått så långt att livmodern kommit ut då är operation nödvändig.

Då hjälpen inte har nått dessa kvinnor har de i decennier fått lida i tysthet. De har försökt pressa tillbaka livmodern med trasor, vilket har orsakat infektioner, de har fått urinläckage och blir utstötta ur familjerna för att de luktar illa. Deras män tvingar dem att ha sex trots svåra smärtor. Om de vägrar misshandlas de eller också skaffar mannen en ny hustru.

Vår reportageresa avslutas i huvudstaden Katmandu där vi träffar medicinska experter och representanter för regeringen. På Hälsoministeriet får vi höra att det inte är pengar som saknas. Nästa budgetår ska det storsatsas! 5 000 kvinnor ska erbjudas operation och 10 000 ska få en prolapsring. För de kanske två miljoner kvinnor som inte omfattas av detta program fortsätter dock lidandet.

Vårt sista möte har vi med en man på ministeriet för kvinnofrågor. Han är märkbart irriterad över att Amnesty har bjudit in journalister. På frågan om han ser dessa kvinnors lidande som ett människorättsproblem duckar han: ”Nej detta är inte en fråga för oss utan för hälsodepartementet. Vi åker ju ut i byarna och berättar för kvinnorna att det är olagligt med barnäktenskap och att det inte är bra att bära tungt när man är gravid eller när man just fött ett barn.”

Det är lätt att misströsta efter ett sådant möte, men jag minns Ritas ord: ”jag kommer aldrig att upphöra med min kamp för dessa kvinnors värdighet”, jag minns engagemanget hos de unga aktivisterna jag träffade på Amnestys kontor i Nepal – och då tror jag på en förändring även om det kommer att ta tid. ■

Elisabeth Löfgren
Elisabeth Löfgren är pressekreterare på Amnestys svenska sektion.